

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Možnosti využití veřejných financí v zemědělství

Possibilities of Public Finance Usage in the Agriculture

Student: Ivana Musilová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Eliška Skřídlovská

Ostrava 2009

Zadání bakalářské práce

Student: **Ivana Musilová**

Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202R055 Veřejná ekonomika a správa

Specializace: 01 Veřejná ekonomika a správa

Téma: **Možnosti využití veřejných financí v zemědělství**
Possibilities of Public Finance Usage in the Agriculture

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Zemědělství ČR a jeho financování
3. Současný stav podpory zemědělské politiky v podmínkách ČR
4. Zhodnocení využívání veřejné podpory z rozpočtů ČR a fondů EU
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

NĚMEC, Jiří. Pozemkové právo a trh půdy v České republice. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky Praha, 2004. 392 s. ISBN 80-86671-12-7.

ŠARAPATKA, Bořivoj; URBAN, Jiří. Ekologické zemědělství v praxi. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 150 s. ISBN 978-80.903583-0-0.

REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. Praha: Ekopress, 2002. 264 s. ISBN 80-86119-60-2.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

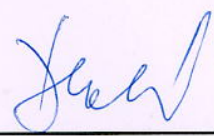
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Eliška Skřídlovská**

Datum zadání: 21.11.2008

Datum odevzdání: 07.05.2009

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „ Možnosti využití veřejných financí v zemědělství“ vypracovala samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v seznamu literatury, vlastních získaných poznatků a po odborných konzultacích s vedoucím bakalářské práce.

Přílohu č.1 jsem převzala z internetových zdrojů (viz Použitá literatura [29]).

Datum: 7.5.2009

Podpis:

Poděkování:

Ráda bych vyslovila poděkování paní Ing. Elišce Skřídlovské za cenné rady, připomínky a odborné konzultace, které mi pomohly při zpracování mé bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Zemědělství ČR a jeho financování.....	3
2.1	Úloha Ministerstva zemědělství ČR - distribuce veřejných financí do resortu	3
2.2	Zemědělství v ČR a jeho aktuální výsledky v kontextu vstupu do společného prostoru EU.....	6
2.3	Hlavní finanční proudy a jejich rámce (EAFRD, případně další fondy).....	9
2.4	Společná zemědělská politika	15
2.5	Priority českého předsednictví stran agrární problematiky	18
3	Současný stav podpory zemědělské politiky v podmínkách ČR.....	19
3.1	Kvantifikace finančních zdrojů v letech 2003 – 2007 a jejich analýza	19
3.1.1	Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2003.....	19
3.1.2	Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2004.....	22
3.1.3	Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2005.....	23
3.1.4	Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2006.....	25
3.1.5	Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2007	26
3.2	Souhrnné údaje za sledované období.....	29
3.3	Komparace zdrojů ČR a EU ve sledovaném období	31
4	Zhodnocení využívání veřejné podpory z rozpočtů ČR a fondů EU....	32
4.1	Rok 2003 – předvstupní období	32
4.2	Rok 2004 – 1. rok členství.....	34
4.3	Následné období po vstupu ČR do EU	36
5	Závěr	45
6	Použitá literatura	47

1 Úvod

Zemědělství se odlišuje od všech ostatních odvětví národního hospodářství nejen svoji biologickou podstatou, která je do značné míry limituje, ale také svoji multifunkční rolí, která je ve vyspělých evropských zemích stále více akcentována a to zejména svojí podporou z veřejných zdrojů, která nemá v jiných sektorech obdoby.

Společná zemědělská politika (SZP) a její financování z veřejných zdrojů prochází v novodobé historii dramatickým vývojem a je zřejmé, že i v době českého předsednictví tvoří v rámci EU jedno z nejaktuálnějších témat.

Právě systém finančních podpor a možnosti jejich čerpání, jakož i konečná alokace je centrem zaměření této bakalářské práce. V bakalářské práci je mou snahou rovněž zachytit strukturální změny, ke kterým došlo a stále dochází po vstupu ČR do EU. Hlavním cílem bakalářské práce je posoudit stávající možnosti využívání finančních podpor v zemědělství ČR v kontextu konkrétní reality. Jako podpora tohoto komplexně pojatého cíle slouží několik dílčích cílů, které budou v následné stati specifikovány.

V rámci nosných úvah k dané problematice jsem stanovila hypotézy:

I. Hypotéza

Vstup ČR do EU se pozitivně odrazil v hodnocení hospodářských výsledků českého zemědělství.

II. Hypotéza

Trend podpor v agrárním sektoru v ČR má stoupající tendenci, současně to znamená, že se zvyšuje rozměr produkce sektoru.

III. Hypotéza

Trend českých agrárních podpor zapadá do současného rámce dotační politiky EU.

Tyto hypotézy budou po vlastní analytické práci vyhodnoceny v rámci závěrečného shrnutí.

Pro svou práci jsem využila dostupné materiály a podklady za časové období 2003 – 2007. Toto období jsem zvolila záměrně, neboť jsem chtěla porovnat zajímavé období vstupu, tedy rok 2004, s rokem předchozím, kdy agrární dotace a celý systém nebyl ještě součástí Společné zemědělské politiky, a rovněž proto, že

výstupy statistických informací za rok 2008 nejsou v době dokončení a předání bakalářské práce k dispozici.

Při řešení bakalářské práce použiji metody komparace, analýzy, syntézy a dedukce.

2 Zemědělství ČR a jeho financování

Tato kapitola v logickém členění do pěti podkapitol zachycuje výchozí bázi pro další vlastní náplň bakalářské práce. Tvoří ji suma informací, které jsem získala z podkladů Ministerstva zemědělství a jeho výkonných či odborných organizací Státního zemědělského a intervenčního fondu (SZIF), Ústavu zemědělské ekonomiky a informací Praha (ÚZEI), dále z oficiálních zdrojů Českého statistického úřadu (ČSÚ) a dalších.

Práce pojednává nejen o roli Mze ČR, SZIF, jako platební agentury, ale také o zásadních finančních zdrojích pro resort zemědělství v ČR. Dále se v této kapitole zmiňuji o hlavních tocích, na kterých je postavena konstrukce společné zemědělské politiky a v neposlední řadě kapitola zcela aktuálně zachycuje priority českého předsednictví v Evropské unii v oblasti zemědělství.

2.1 Úloha Ministerstva zemědělství ČR - distribuce veřejných financí do resortu

Ministerstvo zemědělství (MZe) ČR je ústředním orgánem státní správy pro zemědělství, pro hospodářské řízení lesů, pro výkon práva hospodaření v lesích ve vlastnictví ČR, pro myslivost a rybářství, pro potravinářský průmysl, ve věcech veterinární péče, rostlinolékařské péče, péče o potraviny, péče o ochranu zvířat proti týrání a pro ochranu práv k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat. Dále vykonává státní správu u komoditních burz, které organizují obchody se zbožím zemědělské a lesní výroby, včetně výrobků vzniklých zpracováním nich. Řídí Českou zemědělskou a potravinářskou inspekci, Státní veterinární správu, Státní kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní meliorační správu a Českou inspekci pro šlechtění a plemenitbu hospodářských zvířat. Ministr plní koordinační roli ve vztahu k dalšímu ústřednímu orgánu státní správy a samozřejmě určité politické cíle či záměry, které jsou specifikovány tzv. vládním prohlášením. **Základní poslání funkce MZe jsou především legislativní, koordinační, metodicko - koncepční a řídicí.** Cílovým stavem je účinná, hospodárná a opodstatněná veřejná služba ve vztahu stát – občan (podnikatel, spotřebitel, ale také daňový poplatník). [19]

Ministerstvo zemědělství ČR jako vrchol státní správy v zemědělství a dnes již působící v širším kontextu venkovského prostoru, je zároveň partnerem Ministerstva financí ČR ve věci „filosofie finančních podpor“ tomuto odvětví národního

hospodářství. Po vstupu do společného prostoru EU pak MZe zajišťuje a garantuje vazby na centrální orgány „bruselské administrativy“ stran zemědělství. Finanční podpory z veřejných zdrojů proudící do českého agrárního prostředí jsou tedy aktuálně v zásadě dvouzdrojové, tedy jak z rozpočtu České republiky, tak z podpor Evropské unie.

Platby do zemědělství jsou v EU obecně značné a představují kolem 50 % rozpočtu unie, což je předmětem nejen ekonomických, ale i vrcholných politických diskusí. Pro zajištění věrohodnosti efektivity celého systému toku financí do agrárního prostředí disponují jednotlivé členské země tzv. platebními agenturami, které tuto činnost zajišťují v gesci příslušných ministerstev. V podmínkách ČR je pověřenou organizací **Státní zemědělský intervenční fond (SZIF)**, působící v rámci Ministerstva zemědělství České republiky.

SZIF je akreditovanou platební agenturou¹ – zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů, jejíž akreditace Platební agentury pro provádění opatření Společné zemědělské politiky, financované ze záruční sekce Evropského zemědělského orientačního záručního fondu jí byla udělena v roce 2004. SZIF je jedním z ekonomických nástrojů k plnění závazků vyplývajících ze Společné zemědělské politiky v souladu s právními předpisy. Právním Evropských společenství a mezinárodními smlouvami zajišťuje zejména následující činnosti:

- rozhoduje o poskytnutí dotace a kontroluje plnění podmínek poskytnutí dotace,
- provádí intervenční nákupy zemědělských výrobků a potravin zajišťuje skladování těchto výrobků,
- prodává nebo jiným způsobem převádí intervenčně nakoupené zemědělské výrobky a potraviny,
- provádí vládou schválené programy zaměřené na nepotravinářské využití a zpracování zemědělských výrobků,
- provádí činnosti související se systémem produkčních kvót,
- poskytuje subvence při vývozu zemědělských výrobků a potravin,
- rozhoduje o poskytnutí licence při dovozu a vývozu zemědělských výrobků a potravin,
- provádí činnosti související se systémem záruk,

¹ Poznámka: Nařízení komise (ES) č. 1663/1995

- ukládá, vybírá a odvádí finanční dávky z výroby cukru a v odvětví mléka dle zvláštních právních předpisů,
- provádí programy strukturální podpory podle zvláštních právních předpisů,
- provádí opatření společných organizací trhu podle zvláštních předpisů,
- provádí podporu marketingu zemědělských výrobků potravin. [26]

Dotace z EU jsou v rámci společné zemědělské politiky poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu (EAGGF) a v nynějším programovacím období 2007-2013 také z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) a z Evropského rybářského fondu (EFF). Program rozvoj venkova (PRV), který čerpá finanční prostředky z EAFRD nahradil Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP) a Operační program rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství (OP RVMZ).

V rámci společné zemědělské politiky se v EU uplatňují tři zásady – společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách, zvýhodnění produkce ze zemí Unie na úkor vnější konkurence a finanční solidarita, což je financování ze společného fondu, do něhož všichni přispívají. Pilířem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby vyplacené zjednodušeným systémem, tj. na hektar obhospodařované plochy. Velké možnosti pro zemědělství představuje Program rozvoje venkova (PRV), který byl spuštěn v roce 2007. Stejně nezanedbatelnou finanční pomocí jsou pak rovněž tržní opatření společného evropského trhu, které řeší výkyvy poptávky a nabídky na trhu a zabezpečují zemědělským podnikatelům větší jistotu a lepší stabilitu v podnikání.

Zdroje administrované Platební agenturou (SZIF) dosahují řádově desítek miliard. Ku příkladu v roce 2007 dosáhly celkové zdroje SZIF pro financování Společné zemědělské politiky výše 34 586 mil. Kč, z toho z rozpočtu ČR 16 220 mil. Kč z rozpočtu EU 18 366 mil. EUR. [19]

Pro další období je pro SZIF jako Platební agenturu prioritou zajistit administraci a realizaci výplat jednotlivých opatření SZP z Evropského zemědělského záručního fondu a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova dle platných nařízení ES a příslušných nařízení vlády ČR, včetně krytí provozních výdajů SZIF a jejich účelného hospodárného využití.

2.2 Zemědělství v ČR a jeho aktuální výsledky v kontextu vstupu do společného prostoru EU

Vstup České republiky do EU byl zásadním strategickým rozhodnutím, které ovlivnilo postavení a možnosti nejen v rámci středoevropského prostoru, ale i komplexně v širokém dosahu. Také zemědělství České republiky, jako tradiční výrobní odvětví s biologickou podstatou, bylo vystaveno novým srovnáním, podmínkám a výzvám.

Zásadně limitujícím faktorem byly od vstupu nerovné dotační podmínky, dohodnuté na předvstupním summitu v Kodani.

Bez srovnatelných finančních podmínek ze zdrojů EU a státního rozpočtu nelze uspět v konkurenci. **ČR už od svého vstupu do EU nemá srovnatelné podmínky z hlediska výše podpor**, a to i přesto, že co do výše finančních prostředků došlo k významnému navýšení dotací. Přímé platby byly a jsou v nových členských státech zaváděny postupně. Ve srovnání se zeměmi EU 15 získala Česká republika v roce 2004 z rozpočtu EU pouze 25% přímých plateb, s možností jejich dorovnání z národních zdrojů ve výši 30%, na rozdíl od zemědělců EU. Ani v roce 2008 nedosáhla Česká republika přímých plateb – pouze 50% ze zdrojů EU s možností dorovnání max. do 30% ze zdrojů ČR. Při rozdělování finančních prostředků byl kladen důraz na životní úroveň dané země na bázi HDP, na počet osob výdělečně činných v zemědělství, na rozsah obhospodařované půdy využívané k zemědělským účelům a v neposlední řadě k určitým specifikům jednotlivých regionů. [9]

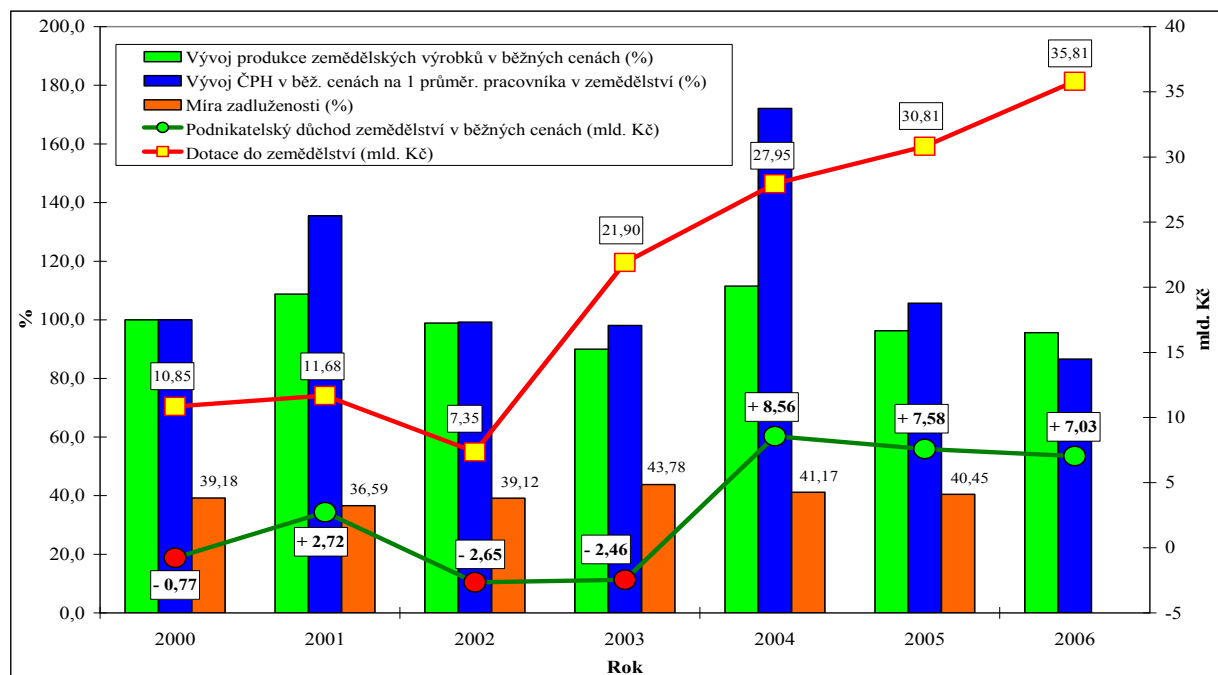
Z hlediska objemu vyplácených podpor sehrál negativní roli kurz CZK/EURO. Zatímco v roce 2004 se pro přepočítání stanovil kurz 32,4 Kč/EUR, v roce 2007 byl kurz 27,5 Kč/EUR

Následující sloupcový graf zachycuje trendy důležitých ekonomických ukazatelů agrárního sektoru ve sledovaném období².

² Poznámky:

- U ukazatelů Vývoj produkce zemědělských výrobků a Vývoj ČPH na 1 průměrného pracovníka v zemědělství je v jednotlivých letech použit index rok 2000 = 100. Údaje jsou převzaty ze SZÚ ČSÚ v běžných cenách příslušných let.
- Údaje o zadluženosti zemědělství za rok 2006 z FADN CZ nejsou k dispozici.

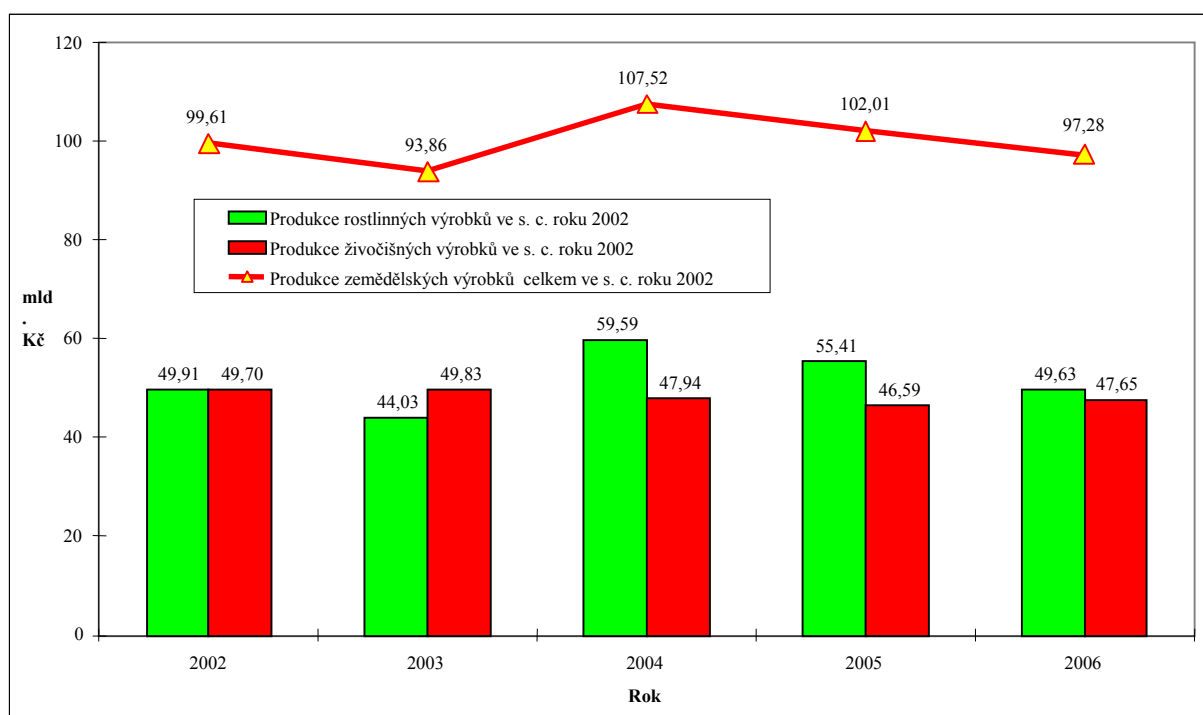
Graf 2. 1 Zemědělství ČR – podnikatelský důchod, produkce, produktivita, dotace a zadluženost

Pramen: SZÚ ČSÚ, Výběrové šetření FADN CZ – vlastní zpracování

Je tady řada aspektů, které limitují možnosti českého zemědělství, včetně zásadně odlišné velikosti struktury zemědělských podniků ČR, což neváže na tradice SZP založené na podnikání rodinného typu. Jednoznačně pozitivně je však vnímán nárůst dotačních proudů, který je vidět v grafu 2.1

Graf 2. 2 Vývoj produkce zemědělských výrobků za léta 2002 až 2006

Pramen: Souhrnné zemědělské účty (SZÚ) ČSÚ za roky 2002 až 2006) – vlastní zpracování

Ač se postupně zvedá celková finanční podpora sektoru, jeho produkční záměr stagnuje či spíše mírně klesá. Lze tedy vysledovat určité trendy, které charakterizují české zemědělství:

- Snižování HDP absolutně i relativně (2,11 %). (Podíl zemědělství na tvorbě HDP v roce 1987 - 7,1 %, roce 2000 - 2,11 %.) Tento stav není způsoben jen růstem ostatních odvětví, ale zmenšováním rozměru českého zemědělství
- Snižování zaměstnanosti nad rámec optimální potřeby - 2,87 %. (r.1987 – 528 tis., t.j.10 %)
- Stále prohlubování salda agrárního zahraničního obchodu (-32,9 mld. Kč)
- Kladné saldo zahraničního obchodu skončilo v roce 1991 rozsahu 2,5 mld. Kč. V roce 2007 se snížilo o více než třetinu v důsledku vývozu převážně zemědělských surovin, než produktů s vyšší přidanou hodnotou oproti r.2006, kdy dosáhlo -33,9 mld.Kč, což je více než třetina produkce zemědělských výrobků v r.2006
- Tendence zemědělství ČR jsou opačné než v jiných odvětvích NH - podíl HDP a zaměstnanosti klesá, saldo zahraničního agrárního obchodu je hluboce záporné [21]

Tab. 2.1 Celkové hospodářské výsledky v zemědělství za jednotlivé roky v rámci sledovaného období

2003			2004			2005		
ČR	EU	Σ	ČR	EU	Σ	ČR	EU	Σ
21 148	478	21 896	16 810	11 221	28 031	15 639	15 171	30 810
-2,36 mld			+8,56 mld			+7,64 mld		
r.2002 -3,55 mld r.2001 +2,73 mld r.2000 +3,41 mld			Super úroda (RV) markantní nárůst dotací			Pokles objemu zem. produkce 4,8% Pokles cen zem. výrobců 9,2% Nárůst cen. vstupů do zem. výroby 4%		
2006			2007			2008		
ČR	EU	Σ	ČR	EU	Σ	ČR	EU	Σ
17 166	18 573	35 739	16 220	18 366	34 586	neznáme	17 166	18 573
+7 mld			+ cca 14 mld			Očekává se cca 8 mld		
Vývoj potvrzuje nárůstový dotační trend stagnaci produkčního rozměru ČR ZTRÁTA KONKURENCESCHOPNOSTI viz. AZO			SKOKOVÝ NÁRŮST CEN RP (obiloviny) Čína, Indie, EU předstihla USA			Meziroční index leden 08/09 POKLES CZV 27% NÁRŮST CEN VSTUPŮ 10% „MLÉKO“		

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF, ČSÚ – vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že od roku 2004 se hospodářský výsledek tohoto odvětví jeví jednoznačně jako kladný. Podílí se na tom zejména postupný nárůst finančních podpor z prostředí Evropské unie a některé aspekty rostlinné výroby.

2.3 Hlavní finanční proudy a jejich rámce (EAFRD, případně další fondy)

Od 1. ledna 2007 začalo v Evropské unii další sedmileté programovací období. V rámci **PRV** ČR, který bude v období 2007 – 2013 k dispozici k rozdělení celkem 3,62 mld. EUR, z toho podíl EU činí 2,82 mld. EUR, podíl ČR 0,8 mld. EUR.

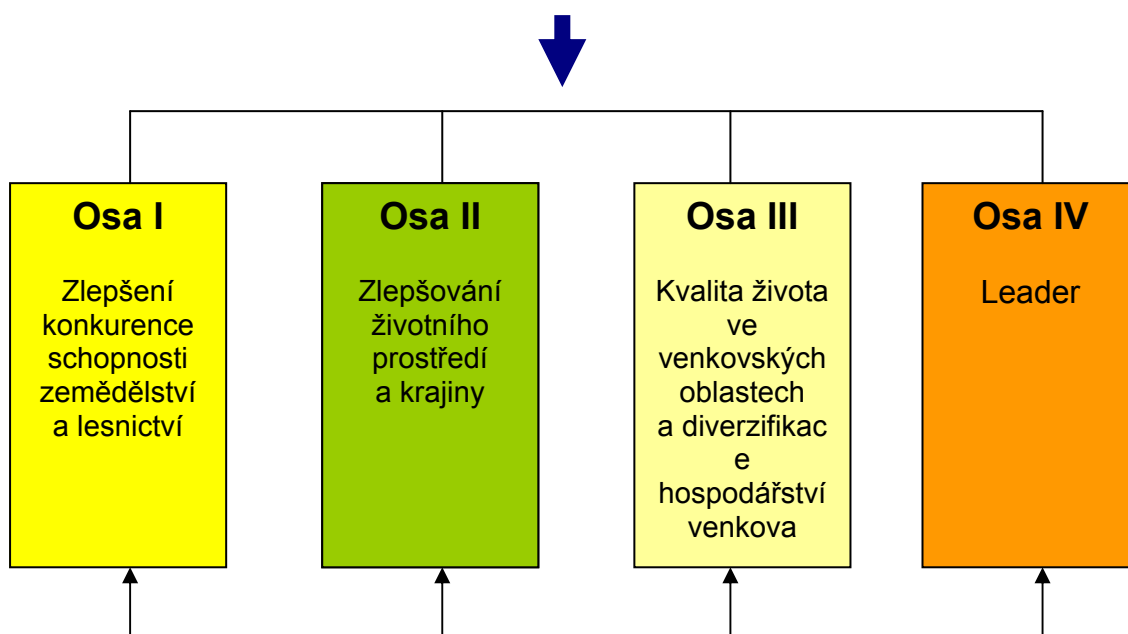
V oblasti strukturálních fondů a Fondu soudržnosti došlo v této souvislosti ke změně v jejich počtu. V minulém programovacím období (2000-06) do politiky hospodářské a sociální soudržnosti spadal Fond soudržnosti a čtyři strukturální fondy: Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF); Evropský sociální fond (ESF); Evropský zemědělský orientační a záruční fond, orientační sekce (EAGGF); Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIFG). **V současném programovacím období (2007-13) byl snížen počet strukturálních fondů na dva, tj. ERDF a ESF včetně**

Fondu soudržnosti. Zbýlé dva fondy se transformovaly v Evropský rybářský fond (EFF) a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, které se staly součástí Společné zemědělské politiky. Program rozvoje venkova ČR pro období 2007-2013 byl zpracován ČR v roce 2007 v souladu s EAFRD a jako jeden z prvních v EU 27 byl schválen Evropskou komisí.

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova je finanční nástroj na podporu rozvoje venkova, který nepatří mezi strukturální fondy EU a nespadá tak do politiky hospodářské sociální soudržnosti, nýbrž spadá do společné zemědělské politiky EU. Prostředky EAFRD slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství, lesnictví a k rozvoji venkovských oblastí. České republice jsou z něj hrazeny projekty předložené do tzv. Programu rozvoje venkova ČR, jehož řídicím orgánem je Ministerstvo zemědělství ČR. [17]

Obr. 2.1 Rozčlenění fondů EAFRD do čtyř základních os

EAFRD – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Pramen: EAFRD – vlastní zpracování

Osa I - Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Podpora v rámci osy I směřuje ke zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a vytvoření silného a dynamického zemědělsko-potravinářského odvětví. K tomuto cíli jsou v ose I nastavena opatření převážně investičního charakteru (např. modernizace zemědělských podniků, zvyšování hodnoty zemědělských a potravinářských produktů, nebo investice do lesů), ve kterých je získání podpory nutné předložit projekt. Opatření osy I navazují na podpory vyplácené v předcházejícím programovacím období 2004-06 z operačního programu „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“.

Osa II - Zlepšování životního prostředí a krajiny

Podpory v ose II se zaměřují na zlepšování životního prostředí a krajiny s cílem podpořit rozvoj multifunkcionality, zemědělských a lesnických systémů prospěšných životnímu prostředí, přírodě a krajině. Osa směřuje zejména k uplatňování zemědělských postupů šetrných k životnímu prostředí ve venkovské krajině, k zastavení úbytku biodiverzity, k ochraně vody a půdy a ke zmírňování změn klimatu. Je podporováno hospodaření v méně příznivých oblastech (LFA) k vyrovnání příjmů s produkčními oblastmi a k předcházení fenoménu opouštění půdy, zachování péče o krajinu a pracovních míst.

Osa III - Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Cílem podpor je vytvoření různorodých pracovních příležitostí a podmínek pro atraktivní život na venkově. Opatření nastavená v ose III. (např. diverzifikace činností nezemědělské povahy, zakládání podniků a jejich rozvoj, podpora cestovního ruchu, obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení, služby) jsou investičního charakteru.

Osa IV - Leader

Průřezově doprovází opatření I. až III. osy Specifická je osa IV - Leader. Jejím cílem je iniciovat vytváření a rozvoj místních partnerství a podporovat využití vnitřního rozvojového potenciálu venkova. Metoda Leader umožňuje spojit cíle, jako je konkurenceschopnost, životní prostředí a kvalitu života a diverzifikaci hospodářství na venkově. Integrovaný přístup pomůže chránit a rozvíjet místní přírodní a kulturní dědictví, zvyšovat povědomí o ochraně životního prostředí, podporovat výrobu specialit, cestovní ruch, obnovitelné zdroje energie a investovat do nich. Metodu Leader uplatňují tzv. místní akční skupiny, které s využitím přirozeného vnitřního potenciálu mikroregionů pomáhají realizovat projekty k naplnění místní strategie.

Na podporu aktivit nezbytných pro monitoring, hodnocení řízení, realizace PRV a pro zdokonalování opatření obsažených v tomto programu je nutná tzv. technická pomoc. Jedná se zejména o práce spojené s vypracováním postupů a materiálů nezbytných pro proces administrativy od podání žádostí až po vyhodnocování jednotlivých opatření. [17]

Ostatní programy podporující rozvoj venkova

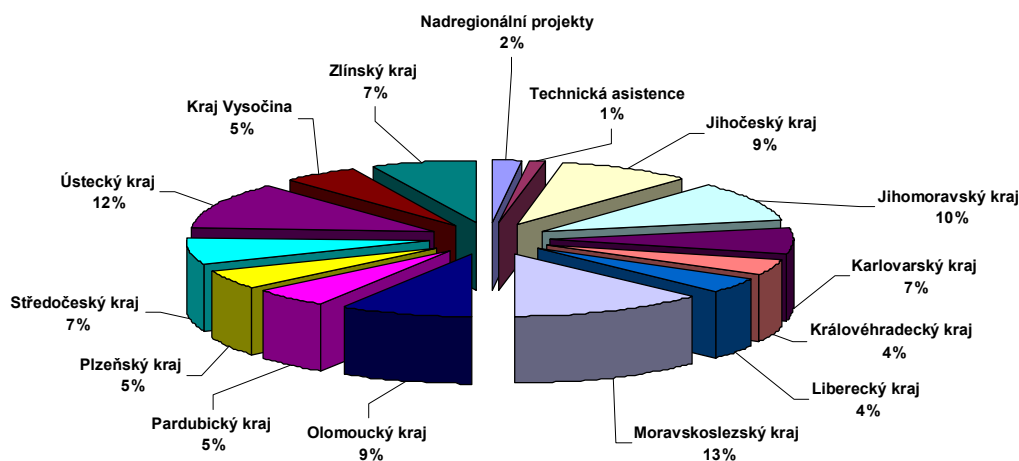
Dosažení trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel venkovských regionů je cílem Společného regionálního operačního programu (SROP) v gesci Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), na který bylo vyčleněno 33 % všech prostředků ze strukturálních fondů, které k nám v období 2004-06 mohly plynout (zhruba 454 mil. €, tj. 12 mld. Kč).³

Z prostředků strukturálních fondů EU bylo od 1. 5. 2004 do 31. 12. 2007 konečným příjemcům skutečně proplaceno 9 731,3 mil. Kč. Na prostředky ERDF z celkové částky připadalo 9 016,0 mil. Kč, z prostředků Evropského sociálního fondu bylo proplaceno 715,3 mil. Kč. Celková alokace strukturálních fondů EU programu SROP byla do konce roku 2007 proplacena z 81,19 %. Podíl zdrojů z ERDF dosáhl 83,96 % alokace, u zdrojů z ESF bylo dosaženo 57,35 %. Finanční prostředky SROP byly určeny sedmi regionům soudržnosti, tedy 13 krajům, což je oblast celé České republiky kromě Prahy. [22]

Následující graf zobrazuje podíl prostředků podle jednotlivých krajů, nadregionálních individuálních projektů a projektů technické asistence na prostředcích EU proplacených v letech 2004-07 za celý program SROP. Největší část z finančních prostředků vyčerpal Moravskoslezský kraj (13,2 %).

³ Poznámka: Kurz 26,38 Kč/€ z prosince 2007

Graf 2.3 Regionální rozdělení finančních podpor z fondů EU proplacených v letech 2004-2007

Pramen: Ministerstvo financí ČR – vlastní zpracování

Na obnovu hospodářského a kulturního života na venkově a ochranu krajiny a přírody byl orientován Program obnovy venkova (POV), který se zaměřil na dotování akcí a programů obcí, jež nelze dotovat z jiných programů, a který administruje MMR.

MZe v roce 2007, podobně jako v letech předchozích, podporovalo rozvoj venkova. Do venkovského prostoru je orientován i program Ministerstva kultury ČR „Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny“, v rámci kterého bylo v roce 2007 uvolněno 18,95 mil. Kč na obnovu 134 kulturních památek. V oblasti ochrany přírody a krajiny jsou podporovány projekty ekologickým přínosem ze Státního fondu životního prostředí (SFŽP) ČR. [18]

Dovoluji si poznamenat, že zejména v posledních letech je patrný jakýsi „překryv“ rezortních podpor a že MZe v podstatě kromě „klasického zemědělství“ podporuje další „venkovské aktivity“ (viz LEADER). Je otázkou, zda nemá být vyjasněna pozice MZe MMR vůči „venkovu“. **V rámci programu HRDP se administrovaly značné finanční podpory, například v roce 2007 bylo vyplaceno téměř 4 mld. Kč**

Méně příznivé oblasti (LFA) a oblasti s environmentálními omezeními tvoří značnou dotační zátěž, která v rámci AEO dosáhla např. v roce v 2007 částky téměř 3 mil. Kč. K dalším opatřením řadíme: předčasné ukončení zemědělské činnosti, zakládání skupin výrobců a lesnictví, které jsou však objemově nevýznamné [7]

Program rozvoje venkova ČR pro období 2007-2013 umožňuje čerpat finanční prostředky z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Proti předcházejícímu programovému období se již ale nejedná o fond v rámci strukturální politiky EU - oblast rozvoje venkova nyní spadá do II. pilíře Společné zemědělské politiky. V rámci celého programového období 2007-13 bude moci Česká republika čerpat z rozpočtu Společenství částku 2,82 mld. €, což společně s příspěvkem ze státního rozpočtu činí 3,62 mld. €. Obecně je možné jednotlivá opatření rozdělit na projektová (pro získání dotace je nutné předložit projekt a po jeho realizaci dostane žadatel finanční příspěvek) a nároková (pro získání dotace stačí předložit žádost a splnit podmínky dané nařízením vlády).

V tomto kontextu disponuje český agrární sektor celou řadou opatření:

- Opatření I.1.1. Modernizace zemědělských podniků
- Opatření I.1.2. Investice do lesů
- Opatření I.1.3. Přidávání hodnoty zemědělským potravinářským produktům
- Opatření I.1.4. Pozemkové úpravy
- Opatření I.2.1. Seskupení producentů
- Opatření I.3.1. Další odborné vzdělávání a informační činnost
- Opatření I.3.2. Zahájení činnosti mladých zemědělců
- Opatření I.3.3. Předčasné ukončení zemědělské činnosti
- Opatření I.3.4. Využívání poradenských služeb
- Opatření II.1.1. Platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech (LFA)
- Opatření II.1.2. Platby v rámci oblastí Natura 2000 na zemědělské půdě
Rámcová směrnice pro vodní politiku 2000/60/ES
- Opatření II.1.3. Agroenvironmentální opatření (AEO)
- Opatření II.2.1. Zalesňování zemědělské půdy
- Opatření II.2.2. Platby v rámci Natury 2000 v lesích
- Opatření II.2.3. Lesnicko-environmentální platby
- Opatření II.2.4. Obnova lesního potenciálu po kalamitách a podpora společenských funkcí lesů

- Opatření III.1.1. Diverzifikace činností nezemědělské povahy
- Opatření III.1.2. Podpora zakládání podniků a jejich rozvoje
- Opatření III.1.3. Podpora cestovního ruchu
- Opatření III.2.1. Obnova a rozvoj vesnic, občanské vybavení, služby
- Opatření III.2.2. Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova
- Opatření III.3.1. Vzdělávání a informace
- Opatření IV.1.1. Místní akční skupina (MAS)
- Opatření IV.1.2. Realizace místní rozvojové strategie

dále Operační program rybářství [10]

Celkově si dovoluji konstatovat, že systém cílených podpor zakotvených do řady jednotlivých opatření se mi jeví poněkud přebujelý a poměrně složitý. To zřejmě klade značné nároky na administraci celého komplexu podpor, a následnou kontrolu. Je otázkou, kolik vlastně tento systém, daňové poplatníky stojí?

2.4 Společná zemědělská politika

Zemědělství se stalo jednou z nejkontroverznějších a nejdiskutovanějších oblastí evropské politiky. Žádný z dřívějších pokusů o reformu nebyl dostatečně razantní. Její „problematičnost“ se v souvislosti s rozšířením Evropské unie v roce 2004 o 10 nových států dostala znovu do popředí pozornosti. Téměř nikdo si již nemyslí, že evropské zemědělství funguje skutečně efektivním způsobem, navíc náklady na udržování celého systému dosahují astronomických cifer. Společná zemědělská politika tvoří největší část rozpočtu Unie, kde zabírá asi 50% a má snižující tendenci.

Kořeny sahají do západní Evropy 50. let. Zpočátku byl v rámci SZP kladen důraz na podporu vyšší zemědělské produkce, na stálou dostupnost potravin spotřebitelům a na to, aby se zemědělství EU stalo životaschopným odvětvím.[1]

Dnešní SZP je ve velmi složité situaci. Historicky překonaný systém silných podpor a protekcionismu vedl do určité formy „pasti“, která konzervovala záhy dosaženou nadprodukcí. Tyto tendence měla snahu změnit až tzv. Fischlerova reforma, která vycházela z neudržitelnosti stávajícího systému, ze sílícího tlaku rozvojového světa, který se uplatňoval skrze světovou obchodní organizaci (WTO) a zřejmě i z blížícího se rozšíření tradičního prostoru EU 15 o řadu nových členských zemí. SZP plně zohledňuje názory spotřebitelů a daňových poplatníků a vrací zemědělcům svobodu produkovat to, co vyžaduje trh. Na rozdíl od uplynulých let kdy

platilo, že čím více zemědělec vyprodukoval, tím větší získal subvence, se nyní drtivá část finanční pomoci zemědělcům vyplácí bez ohledu na to, kolik vyprodukují. Zemědělci dostávají přímé platby, aby měli zajištěné stabilní příjmy, ty však nejsou závislé na objemu produkce. Evropská unie dále přispívá na pokrytí nákladů na ochranu přírody. [24]

Klíčový význam při provádění Společné zemědělské politiky má Evropský zemědělský a záruční fond, který je hlavním zdrojem financování evropského zemědělství.

Společná zemědělská politika je založena na **Evropském modelu zemědělství** (EMZ), který filozoficky stojí na třech pilířích a má **obecné cíle**, které jsou spojovány s pojmem multifunkcionality, jako nosného pilíře tohoto modelu.[11] Daného cíle je podle ministerského dokumentu dosaženo, když zemědělství v kombinaci s nabídkou konkurenceschopných potravin, vláken a obnovitelných surovin je zároveň poskytovatelem následujících služeb:

- Zabezpečuje ochranu životaschopné venkovské komunity a infrastruktury
- Napomáhá vyrovnanému regionálnímu rozvoji a přispívá k udržení zaměstnanosti na venkově
- Napomáhá zachování tradiční venkovské krajiny
- Vede k udržení biodiversity
- Chrání životní prostředí
- Směřuje k zachování vysokého standardu za oblast pohody zvířat
- Vede k udržení potravinové bezpečnosti

K dosahování těchto stanovených cílů napomáhají **nástroje SZP**, mezi které řadíme především:

- Přímé platby
- Intervenční ceny a nákupy
- Kvótní systémy
- Vývozní subvence, dovozní a vývozní licence na zemědělské výrobky a potraviny
- Finanční asistence Orientační sekce Evropského zemědělského orientačního záručního fondu

Mezi hlavní **zásady SZP** patří:

- Respektování standardů na úrovni farmy, které se týkají ochrany životního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a dobré zemědělské praxe
- Zemědělský poradenský systém
- Jednotné platby na farmu
- Odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci
- Vyjmutí půdy z produkce
- Modulace
- Finanční disciplína
- Venkovský rozvoj [19]

Čerpání finančních podpor EU

Jak už jsem zmínila v kapitole 2.2, přímé platby byly v nových členských státech zaváděny postupně. Po přistoupení v roce 2004 dostali čeští zemědělci 25% plné výše přímých plateb EU-15, v roce 2005 30% a v roce 2006 to bylo již 35%. Od roku 2007, kdy čeští zemědělci dosáhli již na 40% přímých plateb EU-15, se tento rozdíl zvyšuje každý rok o 10 procentních bodů až na 100% v roce 2013. Nové členské státy mohly po celou dobu postupného zavádění přímých plateb navyšovat jejich hodnotu až o 30%, která je platná pro daný rok. Podpora však nemůže přesáhnout 100% hranici. Znamená to, že v letech 2004, 2005, 2006 mohly přímé platby zemědělců dosáhnout postupně až na 55%, 60% 65% jejich plné výše v EU. Na to však nebyl dostatek domácích rozpočtových zdrojů.[2]

Česká republika uplatňuje pro čerpání finančních prostředků z EU zjednodušený systém přímých plateb nazývaný jednotný režim plateb na plochu. Podstatou zmíněného systému je , že se celkový finanční balík přímých plateb EU vypočtený jako součet nárokových plateb pro příslušný rok na jednotlivé komodity , rozdělí na hektar oprávněné výměry zemědělské půdy , tj na ornou půdu, trvalé porosty, sady, chmelnice, vinice a zahrady. [8]

Vedle toho je možné čerpat přímé platby ve formě podpory méně příznivých oblastí enviromentálními omezeními, kde jsou částky podpory vyšší. [7]

2.5 Priority českého předsednictví stran agrární problematiky

Přípravy na předsednictví ČR v EU byly akcelerátorem intenzivních odborných diskusí nad nosnými tématy jednotlivých sektorů a zemědělství nebylo výjimkou. Po více jak osmnácti měsících práce zainteresovaných kruhů vykryštovalo v nelehké pozici českého agrárního předsednictví (mezi Francií a Švédskem) několik zásadních témat.

Jedním ze stěžejních témat českého předsednictví je revize rozpočtu zaměřená na všechny aspekty výdajů EU, a tedy včetně výdajů určených pro Společnou zemědělskou politiku. Základním cílem plánované revize rozpočtu je postupná racionalizace vynakládání finančních prostředků EU. Problematika budoucnosti přímých plateb je plánovaným tématem neformálního zasedání Rady ministrů zemědělství a rybolovu za českého předsednictví.

Dalším tématem, do jehož obsahu ČR hodlá vnést své podněty, je rozvoj venkova. V rámci rozvoje venkova ČR usiluje o vyvážený rozvoj s cílem podpory zaměstnanosti a podnikání se zaměřením na podporu života mladých lidí na venkově, rozvoj vzdělávání, výzkumu a diverzifikaci do nezemědělských činností, obecně zkvalitnění života na venkově. Jedním ze strategických cílů rozvoje venkova bude rovněž vybudování technické infrastruktury pro využití obnovitelných zdrojů energie.

V průběhu předsednictví se ČR prioritně zaměřuje na otázku nového vymezení tzv. ostatních LFA. Tuto problematiku vnímá ČR velmi citlivě, především pak ve vztahu ke kritériím navrženým Komisí, které mají zajistit sjednocení využívaných ukazatelů na základě přírodních znevýhodnění. ČR podporuje nové vymezení ostatních znevýhodněných oblastí dle biofyzikálních kritérií (klimatických a půdních), sjednocených na úrovni Společenství s podporováním extenzivních oblastí při důsledném dodržování pravidel šetrného způsobu hospodaření.

Další prioritou v oblasti zemědělství je zjednodušení Společné zemědělské politiky. Z pohledu ČR a většiny členských států se jedná o téma, které z pohledu budoucího fungování SZP zahrnuje řadu aspektů, např. rušení nepotřebné legislativy, novelizaci předpisů s cílem jejich zefektivnění apod.

Zásadním tématem je též kvalita zemědělské produkce až po kvalitu zdravotní nezávadnost potravin. [29] (viz příloha č.1)

3 Současný stav podpory zemědělské politiky v podmínkách ČR

Monotematicky zacílená kapitola shrnuje dostupné údaje stran konkrétních finančních proudů v rámci jednotlivých roků sledovaného období 2003 – 2007. Mojí snahou bylo tyto zdroje nejen sumarizovat, ale i podrobit analýze, ze které vyplyne, které platby jsou pro sektor rozhodující, a z údajů takto získaných vytvořit bázi k odpovědím na hypotézy vyslovené v úvodu.

Závěr kapitoly tvoří komparace podpor z prostředí EU a českých zdrojů.

3.1 Kvantifikace finančních zdrojů v letech 2003 – 2007 a jejich analýza

3.1.1 Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2003

Rok 2003 byl posledním rokem, kdy dotace byly členěny v tradičním duchu bez zásahu EU a jeho systémů uplatněných v SZP.

Podpora tržních cen na agrárním trhu se uskutečňovala v roce 2003 formou subvencování vývozů, intervenčních nákupů, uplatňováním minimálních cen, dotacemi do vnitřního trhu a podporami skladování produkce. Tato opatření byla schvalována prezidiem SZIF (dnes SFTR), v jehož čele stál předseda, což byl ministr zemědělství ČR.

V roce 2003 šlo, tak jako v minulých letech, především o opatření ke zlepšení přístupu zemědělských podniků k finančním zdrojům. Nejdůležitějším nástrojem úvěrové politiky byl Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF). V roce 2003 poskytl dotace úroků ve výši 943 mil. Kč [19]

Na investičních podporách se začaly významněji podílet zdroje programu SAPARD, což byl speciální fond EU, jehož cílem bylo také „naučit“ státní správu a podnikatelské prostředí pracovat s novým typem podpor, založených na projektech jejich administraci. [22]

Přehled všech opatření v dané oblasti je uveden v následující tab. 3.1. Také je vhodné uvést, že rok 2003 byl posledním rokem, kdy dotace do zemědělství byly v „české režii“.

Tab. 3.1 Podpory vstupů do zemědělství (mil. Kč)

Účel	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	2003
Subvence úroků PGRLF	Úvěry na investice a na provoz (vč. programu LESY, bez programu EXPORT a HYGIENA).	Zemědělské podniky s více než 50 % příjmů ze zemědělství, podnikatelský záměr (projekt) akceptovaný bankou odsouhlasený PGRLF, zapojení alespoň do jednoho z programů PGRLF.	943
Subvence úroků PGRLF	Subvence úroků u návratných půjček při povodních.	Zemědělské podniky - příjemci půjček podle: - usnesení vlády č. 470 z 13. 8. 1997; - usnesení vlády č. 317 6. 5. 1998; - usnesení vlády č. 816 z 28. 8. 2002.	30
Dotace na obnovu vinic, chmelnic sadů	Podpůrný program 1.C. rozpočtové opatření; v roce 2003 navíc podpůrný program Restrukturalizace vinic 1.R.	Obnova vinic, chmelnic sadů: žádost zemědělského podniku, dotace na 1 ha.	191
Dotace na zalesňování a rychle rostoucí dřeviny	NV č. 500/2001 Sb. § 12 písm. c a rozpočtové opatření.	Zalesňování: žádost vlastníka půdy, zalesňovací projekt odsouhlasený úřadem pro ochranu půdy, dotace na 1 sazenici. Založení porostů rychle rostoucích dřevin.	83
Dotace na environmentální opatření	Programy MŽP - SFŽP.	Žádost zemědělského podniku, projekt na protierozní opatření apod.	13
Subvence úroků starých úvěrů	PF ČR.	Zemědělské podniky s úvěry na TOZ.	0
Prominutí splátek za privatizovaný majetek	PF ČR.	Jednorázové prominutí splátek v důsledku povodní, které měly být v roce 2002 splaceny do rozpočtu PF (privatizace, prodej půdy, nájemné).	0
Řešení dopadů zvýšení spotřební daně u nafty	Vratka spotřební daně (státní rozpočet).	Vratka spotřební daně podle normativů spotřeby nafty.	1 300
Zlepšování zdravotního stavu produkce	Podpůrný program 2.C.	Zlepšování zdravotního stavu pšenice ozimé a kvality řepky olejné a luskovin.	285
Zlepšování kvality produkce	Podpůrný program 1.I.	Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích a vinicích.	23
Mimoprodukční funkce rybníků	2003: Podpůrný program 15.	Částečná kompenzace újmy rybářským subjektům za mimoprodukční funkce rybníků.	72
Komplexní sklizeň máku	Podpůrný program 1.S.	Podpora komplexní sklizně máku setého pro zajištění bezpečnosti území z hlediska omamných psychotropních látek.	1
Vápnění	NV č. 500/2001 Sb. § 12 písm. b bod 1.	Vápnění zemědělských pozemků - 20 % orné půdy podniku s půdní reakcí do 5,5 pH.	9
Zatravnění	NV č. 500/2001 Sb. § 12 písm. bod 1.	Zatravnění o. p. doložené změnou kultury v katastru nemovitostí. Ohodnocení je zvýšeno v případě geometrického zaměření pozemku.	14
Založení prvků územní ekologické stability	NV č. 500/2001 Sb. § 12 písm. b bod 2.	Budování ÚSES v souladu se schválenými návrhy pozemkových úprav na základě projektu.	1
Zazvěření po záplavách	2003: podpůrný program 1.H.	Záchrana genofondu zvěře po záplavách roku 2002.	7

Účel	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	2003
Odbahnění rybníků	Zásady MZe čj. 3553/2001-6000 a rozpočtová opatření.	Daňový doklad žadatele a vytěžení sedimentu.	41
Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců	Podpůrný program 10.A, B, C.	Podpora vzniku činnosti odbytových organizací výrobců.	38
Podpora odbytu skotu	Podpůrný program 1.Q.	Zajištění rovnovážného stavu telat ve vztahu k potřebě zástavového skotu na výkrm: 2002: - 1 500 Kč na býčka, jehož matka má podíl plemene H nebo R 50 % nebo vyšší; - do 1 500 Kč na jatečného býčka, jehož matka má podíl plemene C 50 % nebo vyšší. 2003: - do 1 500 Kč na býčka, jehož matka má podíl plemene H nebo R 50 % nebo vyšší	46
Podpora mladých začínajících zemědělců	Podpůrný program 7.	Podpora při pořízení, rozšíření a modernizaci podniku do 50 % prokázaných nákladů (výdajů) na pořízení investice (základního stáda zvířat, traktorů, strojů, nemovitostí atd.). Maximálně však do výše 2 mil. Kč.	106
Finanční podpory z programu SAPARD	Opatření 1.1 Investice do zemědělského majetku, 1.4 Pozemkové úpravy meliorace, 2.1 2.2 Rozvoj venkova, 2.3 Agro-envi opatření, 3.1 Vzdělávání.	Podpory pro zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, pro trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí na odbornou pomoc.	289
Celkem			3492

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

Na přímých platbách zemědělským podnikům se nejvíce podílejí platby za údržbu krajiny a platby za uvedení orné půdy do klidu.

Celkové institucionální výdaje do agrárního sektoru se meziročně zvýšily téměř o čtvrtinu. Na tomto zvýšení se nejvíce podílely výdaje pro SZIF, včetně subvencování vývozu a zdroje EU v rámci programu SAPARD.

Zemědělská politika byla zaměřena i na podporu a ochranu spotřebitelů. V důsledku specifických opatření politiky se zlepšila i kontrola zdravotní nezávadnosti potravin. [19]

3.1.2 Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2004

Rok 2004 byl rokem vstupu země do Evropské unie, což mělo dalekosáhlý dopad na celkový hospodářský výsledek agrárního sektoru. V tomto roce přitekly do našeho zemědělství první finanční prostředky ze společných fondů Evropské unie, zejména přímé platby. **Po našem vstupu do EU se měnil systém přímých plateb a podpor vyplácených do českého zemědělství.** Nový systém přímých plateb vychází ze základních podmínek, které vymezil Kodaňský summit EU, a to v oblasti produkčních limitů, minimální výše přímých podpor ze zdrojů EU (u většiny komodit na počáteční úrovni 25 % podpor zemí EU 15). U přímých podpor byla vyjednána možnost jejich navýšení z národních zdrojů do dohodnuté úrovně (u většiny komodit na počáteční úroveň 55 % podpor stávajících zemí EU). Úroveň národních plateb rovněž vychází z Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU na léta 2004 až 2013. [2]

Přímé platby jsou pilířem poskytovaných finančních podpor. ČR uplatnila pro čerpání finančních prostředků z EU zjednodušený systém přímých plateb nazývaný „režim jednotné platby na plochu“ (Single Area Payment Scheme - SAPS). České republice byl stanoven celkový objem podpor v rámci SAPS ze zdrojů EU ve výši 198,94 mil. EUR. Byl stanoven směnný kurz 32,4485 Kč/EUR, tzn. že celková částka podpory dosáhla po přepočtu 6 455,3 mil. Kč.

Národní doplňkové přímé platby byly vypláceny ze zdrojů ČR. Platby byly zaměřeny na ty sektory, které se v kombinaci s platbami SAPS jeví jako nejvíce ohrožené. Ostatní přímé platby výrobcům jednotlivých komodit v zemědělství, mimo plateb SAPS a národních doplňkových přímých plateb, jsou součástí dotací MZe a plateb SZIF. [11]

Podpory v rámci strukturální politiky EU jsou:

- Operační program „Rozvoj venkova - multifunkční zemědělství“ (OP Zemědělství),
- Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)

Operační program Rozvoj venkova - multifunkční zemědělství je koncipován do 3 základních priorit:

Priorita I. Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnímu hospodářství

Priorita II. Rozvoj venkova, rybářství a odborné vzdělávání

Priorita III. Technická pomoc

Zabezpečování HRDP vychází z řady specifických nařízení, které lze poskytovat v následujících opatřeních:

- Předčasné ukončení zemědělské činnosti.
- Méně příznivé oblasti a oblasti s ekologickými omezeními.
- Agroenvironmentální opatření.
- Lesnictví.
- Zakládání skupin výrobců.
- Technická pomoc.

Základním programovým dokumentem je v tomto období „Plán rozvoje zemědělství venkova ČR na období 2000 - 2006“.

Národní podpory podléhají schválení Evropskou komisí. Vstup do EU znamenal výrazný nárůst podpor agrárního sektoru ČR. [19]

Podpory podle hlavních směrů zdrojů (ČR, EU) jsou souhrnně uvedeny tab. 3.2
Podíl zdrojů EU činil 40 %.

Tab. 3.2 Rekapitulace výdajů podle hlavních směrů podpor (mil. Kč)

Podpory	2004		
	ČR	EU	CELKEM
Přímé platby	6 185	6 379	12 564
HRDP	807	3 226	4 033
OP Zemědělství / SAPARD	312	1 313	1 625
Národní podpory	7 309	0	7309
Organizace trhu	2 197	303	2 500
CELKEM	16 810	11 221	28 031

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF - vlastní zpracování

Největší část podpor si udržují přímé podpory. Význam těchto přímých podpor stoupl v tomto roce v důsledku dynamického růstu podpor v rámci SAPS národních doplňkových přímých plateb. Druhou nejvýznamnější oblast podpor představují podpory cen vstupů investiční a neinvestiční povahy. [23]

3.1.3 Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2005

Jak jsem již uvedla, významnou složkou podpor do českého zemědělství jsou od roku 2004, tj. po vstupu ČR do EU, přímé platby poskytované na hektar

obhospodařované zemědělské půdy. Systém přímých plateb vychází z podmínek vymezených Kodaňským summitem EU a navazující přístupové smlouvy v oblasti produkčních limitů a minimální výše přímých podpor ze zdrojů EU. Tyto podpory jsou vypláceny v systému SAPS (Single Area Payment Scheme), tj. zjednodušeným systémem plateb. K přímým platbám patří rovněž komoditní podpory mimo SAPS a národní doplňkové platby schválené EU, jako národní podpory. V roce 2005 byly přímé platby zemědělským podnikům vyplaceny v celkové výši 14 287 mil. Kč, z toho 6 948 mil. Kč z podpor ČR a 7 339 mil. Kč z podpor EU. [23]

V roce 2005 byl ČR určen celkový objem podpor v rámci SAPS ze zdrojů EU podle přílohy VI nařízení Rady (ES) č. 1782/2003 ve výši 249,296 mil. EUR. Výměra nárokovatelné zemědělské půdy pro rok 2005 byla stanovena SZIF ve výši 3 490,3 tis. ha, což bylo méně než dosud uváděný rozměr zemědělské půdy v rámci ČR! [27]

Podpory v rámci strukturální politiky EU - operační program Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství umožňuje čerpání prostředků z fondů EU pro období 2004 - 2006 celkem ve výši 250 mil. EUR.

Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP) byl orientován především na ekonomickou stabilizaci zemědělství v horších přírodních podmínkách a na uplatňování principů udržitelného rozvoje zemědělském sektoru prostřednictvím agroenvironmentálních opatření (AEO). Z nároků v roce 2005 bylo vyplaceno cca 2,5 miliard Kč na podporu LFA. Tyto tzv. méně příznivé oblasti jsou dodnes citlivým bodem celého systému agrárních podpor a jsou ve fázi nové specifikace.

U Agroenvironmentálního opatření celkový objem podpor u podaných žádostí v rámci AEO dosáhl v roce 2005 částky cca 3,25 mld. Kč. [20]

Vstup do EU znamenal výrazný nárůst podpor agrárního sektoru ČR také v roce 2005. Souhrnná rekapitulace výdajů na podporu agrárního sektoru v období 2004 - 2005 je podle institucí uvedena v tab. 3.3. Tyto výdaje se meziročně zvýšily z 28 mld. Kč na 30 mld. Kč, tj. o téměř 15 %, z toho podpory zemědělským podnikům téměř o 26 %. Výdaje na agrární politiku v roce 2005 byly celkem 30 810 mil. Kč. Podíl zdrojů EU na agrární politice ČR se zvýšil ze 40 % v roce 2004 na 50 % v roce 2005.

Tab. 3.3 Rekapitulace výdajů podle hlavních směrů podpor v roce 2005

Podpory (mil. Kč)	2004			2005		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	6 185	6 379	12 564	6 948	7 339	14 287
HRDP	807	3 226	4 033	1 163	4 632	5 794
OP Sapard	312	1 313	1 625	746	2 137	2 883
Národní podpory	7 309	0	7 309	6 443	0	6 443
Organizace trhu	2 197	303	2 500	339	1 064	1 403
Celkem	16 810	11 221	28 031	15 639	15 171	30 810
Podpory (% z celku)	2004			2005		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	36,80	56,85	44,82	44,43	48,37	46,37
HRDP	4,80	28,85	14,39	7,43	30,53	18,81
OP Sapard	1,85	11,70	5,80	4,77	14,09	9,36
Národní podpory	43,48	0,00	26,07	42,20	0,00	20,91
Organizace trhu	13,07	2,70	8,92	2,174	7,01	4,55
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

Z tabulky je zřejmé, že největší část podpor si zachovávají přímé platby jejichž základem jsou platby SAPS a národní doplňkové platby. Z celkového objemu podpor je naprostá většina alokována zemědělským podnikům. Podíl podpor zpracovatelskému průmyslu vykazuje sestupnou tendenci.

3.1.4 Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2006

Přímé a ostatní platby byly vypláceny v systému SAPS jako v předchozích obdobích a vykazovaly vzestupný meziroční trend. Přímé platby zemědělským podnikům v roce 2006 byly vypláceny v celkové výši 16 764 mil. Kč. Z toho podpora ČR činila 7 471 mil. Kč a podpora z EU 9 283 mil. Kč. Podpory v rámci strukturální politiky EU - Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (OP RVMZ) – je cílen především na podporu investičních akcí v agrárním sektoru. [26]

V rámci HRDP plyne největší objem finančních prostředků na podporu hospodaření v LFA. U agroenvironmentálního opatření dosáhl v roce 2006 celkový objem podpor v podaných žádostech částky 3,6 mld. Kč.

K dofinancování podpor předvstupního období sloužil program SAPARD, kde se ČR zařadila počtem schválených projektů k Evropské špičce. [20]

Od vstupu do EU dochází i nadále výraznému nárůstu podpor agrárního sektoru. Souhrnná rekapitulace výdajů na podporu agrárního sektoru v období 2005 - 2006 ukazuje, že ve srovnání s předvstupním rokem 2003 vzrostly v roce

2006 celkové podpory o 63,5 %, avšak samotné podpory zemědělským podnikům se zvýšily mezi uvedenými roky více než dvojnásobně.

Celkové výdaje na agrární politiku byly v roce 2006 35 739 mil. Kč. [27]

Podíl zdrojů EU na agrární politice ČR se zvýšil ze 49 % v roce 2005 na 52 % v roce 2006. Podrobnější rekapitulace výdajů do agrokomplexu ČR je uvedena v tab. 3.4

Tab. 3.4 Rekapitulace výdajů podle hlavních směrů podpor v roce 2006

Podpory (mil. Kč)	2005			2006		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	6 948	7 339	14 287	7 471	9 283	16 754
HRDP	1 163	4 632	5 794	1 323	5 294	6 617
OP Sapard	746	2 137	2 883	972	2 831	3 803
Národní podpory	6 443	0	6 443	7 283	0	7 283
Organizace trhu	339	1 064	1 403	117	1 165	1 282
Celkem	15 639	15 171	30 810	17 166	18 573	35 739
Podpory (% z celku)	2005			2006		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	44,43	48,37	46,37	43,54	49,87	46,82
HRDP	7,43	30,53	18,81	7,72	28,63	18,57
OP Sapard	4,77	14,09	9,36	5,64	15,24	10,62
Národní podpory	42,20	0,00	20,91	42,42	0,00	20,41
Organizace trhu	2,174	7,01	4,55	0,68	6,27	3,58
Celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

Největší část podpor samotného zemědělství si opět zachovávají přímé platby, jejichž základem jsou platby SAPS a národní doplňkové platby. Z celkového objemu podpor je naprostá většina (94 % v roce 2006) alokována zemědělským podnikům.

3.1.5 Opatření a podpory v agrárním sektoru v roce 2007

V ČR je vyplácení přímých plateb administrováno a kontrolováno SZIF, platební agenturou, o které pojednává kapitola 2.1 této práce. K přímým platbám jsou řazeny rovněž podpory vybraných komodit, financované ze zdrojů ČR.

Tab. 3.5 Přímé a ostatní platby zemědělským podnikům (mil Kč)

Účel	Vymezen	2006			2007		
		celkem	Z toho		celkem	toho	
			ČR	EU		ČR	EU
Platby EU							
Přímé platby – systém jed. plat. Na plochu (SAPS)	Podpory dle: (ES)č.178/2003) (ES)č.796/2004	8 768	0	8 768	9 784	0	9 784
Oddělená platba za cukr	Platba dle NV 142/2006Sb.	515	0	515	674	0	674
Celkem platby za EU		9 283	0	9283	10 458	0	10 458
Národní doplňkové platby							
Platby na ornou půdu	NDP-pěstování plodin na orné půdě	4 592	4 592	0	4 511	4 511	0
Podpora chmele	Platba na pěstování chmele	35	35	0	36	36	0
Podpora na pěstování lnu a vlákno	NDP-pěstování lnu na vlákno	12	12	0	10	10	0
Podpora chovu přežvýkavců	NDP-platba na chov přežvýkavců	2 638	2 638	0	2 604	2 604	0
Platby pěstitelům brambor	Dle NV 115/2004Sb. Dle NV 155/2007Sb.	107	107	0	82	82	0
Celkem národní doplňkové platby		7 384	7 384	0	7 243	7 243	0
Ostatní přímé platby (z dotací Mze)							
Podpora včelařství	Dotační programy	80	80	0	80	80	0
Komplexní sklizeň máku	Dotační programy	5	5	0	7	7	0
Pěstování bylin pro energetické využití	Dotační programy	2	2	0	5	5	0
Celkem podpory vybraných komodit		87	87	0	92	92	0
Celkem		16 754	7 471	9 283	17 793	7 335	10 458

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

Při souhrnném hodnocení výdajů agrární politiky mohu konstatovat, že v porovnání s rokem 2006 v roce 2007 dochází k jejich mírnému snížení. Hlavní příčinou mírného meziročního snížení celkových podpor jsou nižší národní podpory, které poklesly zhruba o 17 %, a výdaje SZIF na spolufinancování podpor ze zdrojů EU. Mezi příčiny poklesu patří dále meziroční změna kurzu Kč/€, která nominálně snížila podpory ze zdrojů EU o více než 500 mil. Kč. [15]

Výdaje na agrární politiku byly v daném roce ve výši 34 586 mil Kč. Podíl zdrojů EU na agrární politice ČR se opět zvýšil o 53 % v roce 2007.

Souhrnné výdaje na podporu agrárního sektoru a venkova a z toho dále na podporu zemědělství podle věcného zaměření a forem podpor jsou uvedeny v tab.3.6. Největší část podpor samotného zemědělství si zachovávají přímé platby, jejichž základem jsou platby SAPS a národní doplňkové platby. Z celkového objemu podpor je opět naprostá většina, téměř 96 %, v roce 2007 alokována zemědělským podnikům. Podíl podpor přímo zpracovatelskému průmyslu vykazuje nadále sestupnou tendenci, je zcela zanedbatelný (2,1%). [27]

Tab. 3. 6 Rekapitulace podpor podle cílů zemědělské politiky

Cíle	2006		2007	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%
Rozvoj stabilizace podnikatelské struktury	2 510	7,0	2 377	6,9
Restrukturalizace, modernizace výroby, zlepšení ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků	4 472	12,5	3 820	11,0
Zlepšení ekonomické situace podniků (zvýšení, resp udržení příjmu zemědělců)	19 823	55,5	20 344	58,8
Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí venkova	8 130	22,7	7 467	21,6
Rozšíření úlohy zemědělství jako producenta obnovitelných zdrojů energie	171	0,5	78	0,2
Příměřené ceny zdravotně nezávadných potravin	633	1,8	500	1,4
Celkem	35 739	100,0	34 586	100,0

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

Souhrnně lze konstatovat, že zemědělská politika ČR po vstupu do EU, jako součást Společné zemědělské politiky EU, je stále více orientována na podporu příjmů farem než na podpory zaměřené na další restrukturalizaci zemědělství ČR a plnění jeho mimoprodukčních funkcí, což je poněkud v rozporu s deklarovaným pojetím současné SZP. [15]

3.2 Souhrnné údaje za sledované období

Tab. 3.7 Rekapitulace výdajů do agrokomplexu ČR podle hlavních směrů podpor (mil. Kč)

Podpory	2003			2004			2005		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	4 262	0	4 262	6 185	6 379	12 564	6 993	7 297	14 287
SAPS	0	0	0	0	6 379	6 379	0	7 297	7 297
národní doplňkové platby	0	0	0	5 345	0	5 345	6 906	0	6 906
ostatní přímé platby (dotace MZe)	4 262	0	4 262	840	0	840	87	0	87
HRDP	2 642	0	2 642	807	3 226	4 033	1 162	4 631	5 794
platby LFA	1 507	0	1 507	522	2 088	2 610	492	1 967	2 459
agro-envi programy	1 135	0	1 135	285	1 138	1 423	670	2 664	3 334
OP SAPARD	187	478	665	312	1 313	1 625	1 286	2 922	2 883
SAPARD OP - zemědělství, rybářství	69	220	289	89	463	552	863	1 585	2 447
SAPARD OP - potravní průmysl	118	258	376	134	407	542	104	264	368
SAPARD (MMR) OP - venkov	0	0	0	88	442	530	279	953	1 232
OP - lesní hospodářství	0	0	0	0	0	0	35	98	132
OP - MPO	0	0	0	0	0	0	6	22	28
Národní podpory rezortu MZe	6 761	0	6 761	4 706	0	4 706	4 164	0	4 164
výdaje MZe (dotace, NV, ost.)	4 342	0	4 342	2 450	0	2 450	2 443	0	2 443
podpory PGRLF	994	0	994	1 090	0	1 090	1 013	0	1 013
pozemkové úřady/úpravy	665	0	665	767	0	767	306	0	306
výdaje ost. institucí resortu	760	0	760	399	0	399	402	0	402
Národní podpory ost. rezortů	3 460	0	3 460	2 603	0	2 603	2 279	0	2 279
MŽP, MPO, MD	278	0	278	254	0	254	325	0	325
daňové úlevy	3 182	0	3 182	2 349	0	2 349	1 954	0	1 954
Organizace trhu (SOT)	4 106	0	4 106	2 197	303	2 500	339	1 064	1 403
- subvence vývozu	2 799	0	2 799	1 298	212	1 510	0	782	782
- ostatní výdaje rámci (SOT)	1 307	0	1 307	899	91	990	339	282	621
Celkem	21 418	478	21 896	16 810	11 221	28 031	16 313	15 914	30 810

Pramen: podklady Mze, SZIF, PGRL, ČSÚ – vlastní zpracování

Tab. 3.8 Rekapitulace výdajů do agrokomplexu ČR podle hlavních směrů podpor (mil. Kč)

Podpory	2006			2007		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé platby	7 471	9 283	16 754	7 335	10 458	17 793
- SAPS	0	8 768	8 768	0	9 784	9 784
- oddělená platba za cukr	0	515	515	0	674	674
- národní doplňkové platby	7 384	0	7 384	7 243	0	7 243
- ostatní přímé platby (dotace MZe)	87	0	87	92	0	92
HRDP PRV (osa 2)	1 323	5 294	6 617	1 320	5 281	6 601
- platby LFA	572	2 289	2 861	19	76	95
- agro-envi programy	751	3 005	3 756	1 301	5 205	6 506
SAPARD, OP PRV (osa 1, 3 4)	972	2 831	3 803	760	1 830	2 590
- SAPARD OP - zemědělství, rybářství	515	1 216	1 731	456	828	1 284
- SAPARD OP - potrav. průmysl	67	166	233	38	88	126
- SAPARD OP - venkov	312	1 254	1 566	230	822	1 052
- OP - lesní hospodářství	55	128	183	36	92	128
- OP - MPO	23	67	90	0	0	0
Národní podpory rezortu MZe	5 363	0	5 363	4 920	0	4 920
- výdaje MZe (dotace, NV, ost.)	3 185	0	3 185	2 553	0	2 553
- podpory PGRLF	944	0	944	953	0	953
- pozemkové úřady	456	0	456	663	0	663
- výdaje ost. institucí rezortu	778	0	778	751	0	751
Národní podpory ost. rezortů	1 920	0	1 920	1 800	0	1 800
- MŽP, MPO, MD	237	0	237	156	0	156
- daňové a podobné úlevy	1 683	0	1 683	1 644	0	1 644
Organizace trhu (SOT)	117	1 165	1 282	85	797	882
- subvence vývozu	0	525	525	0	258	258
- ostatní výdaje rámci (SOT)	117	640	757	85	539	624
Celkem	17 166	18 573	35 739	16 220	18 366	34 586

Pramen: podklady Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

3.3 Komparace zdrojů ČR a EU ve sledovaném období

Tab. 3.9 Vývoj čerpání podpor do zemědělství a venkova v letech 2003 - 2007

Kategorie podpor	Rok				
	2003	2004	2005	2006	2007
	mil. Kč				
Celkem podpory	21 896	28 031	30 810	35 739	34 586
- národní zdroje	21 418	16 810	15 638	17 166	16 220
- zdroje EU	478	11 221	15 172	18 573	18 366
toho					
Přímé platby	4 262	12 564	14 287	16 754	17 793
- národní zdroje	4 262	6 185	6 948	7 471	7 335
- zdroje EU	0	6 379	7 339	9 283	10 458
HRDP	2 642	4 033	5 794	6 617	6 601
- národní zdroje	2 642	807	1 162	1 323	1 320
- zdroje EU	0	3 226	4 632	5 294	5 281
SAPARD, OP	665	1 625	2 883	3 803	2 590
- národní zdroje	187	312	746	972	760
- zdroje EU	478	1 313	2 137	2 831	1 830
Národní podpory	10 221	7 309	6 443	7 283	6 720
- národní zdroje	10 221	7 309	6 443	7 283	6 720
- zdroje EU	0	0	0	0	0
Organizace trhu	4 106	2 500	1 403	1 282	882
- národní zdroje	4 106	2 197	339	117	85
- zdroje EU	0	303	1 064	1 165	797

Pramen: Mze, SZIF, PGRLF – vlastní zpracování

Porovnáním podpor národních a podpor EU je patrný trend navyšování finančních podpor z prostředí EU a určitá stagnace a zcela aktuálně i určitý útlum podpor národních.

Zdroje EU sehrávají v platbách do českého zemědělství rozhodující úlohu.

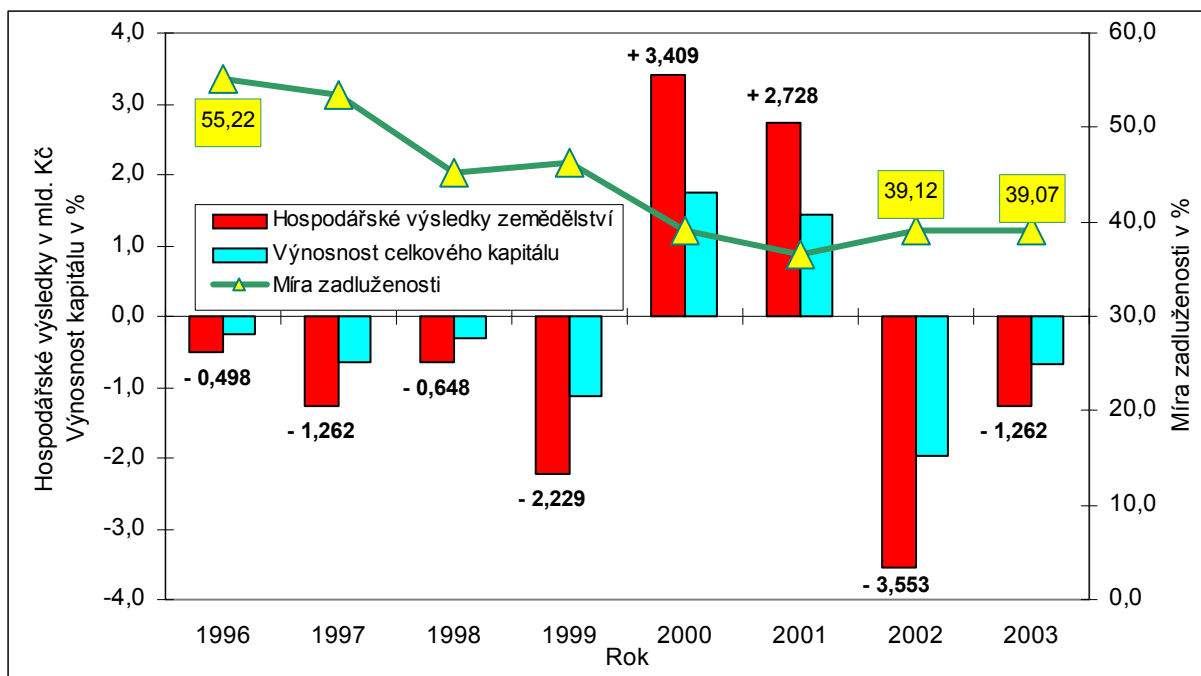
4 Zhodnocení využívání veřejné podpory z rozpočtů ČR a fondů EU

Mou snahou v této kapitole je v přímé návaznosti na předchozí 3. kapitolu dále prohloubit analýzu souvztažností poskytovaných podpor odvětvím zemědělství a jejich výsledkům, případně rozměru českého zemědělství ve sledovaném období. V kontextu vstupu do EU a postupného nárůstu absolutních ročních podpor lze vysledovat určitou stabilizaci sektoru, vyjádřenou jednoznačně kladnými výsledky, které reprezentuje resortní hospodářský výsledek celkem, přesto se zdá, z prostudovaných podkladů a analýz, že konkurenceschopnost sektoru postupně klesá, stejně jako jeho produkční schopnost.

4.1 Rok 2003 – předvstupní období

Zemědělství ČR bylo v roce 2003 ztrátové. Ztráta však byla oproti předchozímu roku výrazně nižší, přestože zemědělci v roce 2003 hospodařili za velmi nepříznivých přírodních a ekonomických podmínek. [12]

Graf 4.1 Zemědělství ČR – hospodářské výsledky, výnosnost podnikání zadluženost

Pramen: Výběrové šetření FADN CZ

Poznámky: **Hospodářské výsledky** = zisk nebo ztráta před zdaněním, vč. dotací provozního charakteru; Jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě.

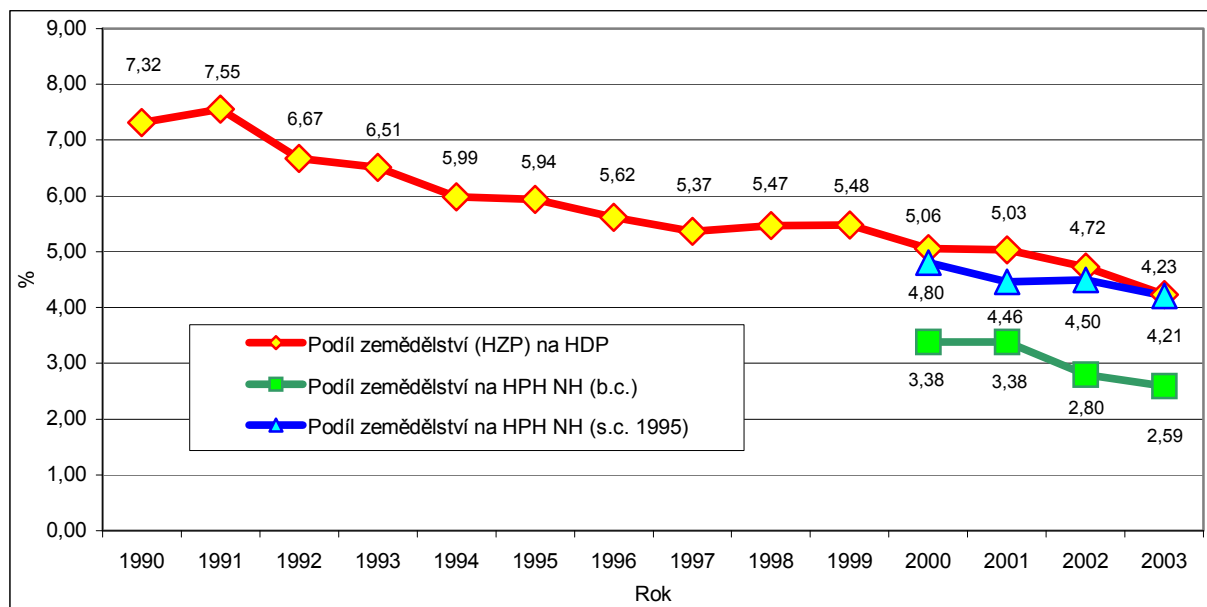
Výnosnost celkového kapitálu = (hospodářský výsledek za účetní období / celkový kapitál) x 100; Jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě.

Míra zadluženosti = (cizí kapitál/celkový kapitál) x 100; Jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě.

Hospodářské výsledky zemědělských podniků byly příznivě ovlivňovány řadou podpůrných programů a dotací, jejichž účelem bylo zlepšení ekonomiky zemědělského podnikání zejména z hlediska rozdílných půdně-klimatických podmínek, zvyšování konkurenceschopnosti v zemědělství a diverzifikace zemědělské produkce rozšířením jejího nepotravinářského využití. Finanční prostředky pro podpůrné programy a dotace byly zemědělským podnikům poskytovány podle příslušných nařízení vlády, případně přímo z rozpočtové kapitoly MZe podle Zásad MZe.[19] Hospodářský výsledek a nákladová rentabilita v potravinářském průmyslu se meziročně významně zhoršily, což je velmi negativní signál. Pasivní saldo agrárního zahraničního obchodu (AZO) v roce 2003 opakovaně vzrostlo (více než o 5 % ve srovnání s rokem 2002) a dosáhlo tak nejvyšší hodnoty od roku 1993. Lze konstatovat, že právě AZO je dobře čitelným indikátorem konkurence schopnosti českého zemědělství.[28]

Ekonomický rozměr zemědělství se od počátku devadesátých let postupně zmenšuje a i trend po vstupu do EU (jež znázorňuje graf 4.2) má snižující se charakter.

Graf 4.2 Pozice zemědělství v rámci národního hospodářství ČR

Pramen: ČSÚ (HDP, HDP), MF ČR (HDP) – vlastní zpracování

Poznámky: HZP = hrubá zemědělská produkce ve stálých cenách roku 1989.

HDP = hrubý domácí produkt ve stálých cenách roku 1995.

HPH NH = hrubá přidaná hodnota v národním hospodářství.

(b.c.) = běžné ceny; (s.c. 1995) = stálé ceny roku 1995.

MZe v roce 2003 zajišťovalo ze své rozpočtové kapitoly zemědělskou politiku státu formou přímých podpor a dotací do zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství. Celkové výdaje resortu MZe do agrárního sektoru se v roce 2003, ve srovnání s rokem 2002, zvýšily o 3,3 % (na 8 884 mil. Kč) a specifické daňové úlevy a odpisy dluhů MF se meziročně mírně snížily o 0,6 % (na 3 210 mil. Kč) [27]

Tab. 4.1 Rekapitulace výdajů pro agrární sektor (mil. Kč)

Druh výdaje	2002	2003	Meziroční index
Výdaje z rozpočtové kapitoly MZe na podporu zemědělství celkem (vč. rozpočtového opatření)	7 350	7 711	104,9
<i>tom: Kompenzace povodní</i>	977	74	7,6
<i>Kompenzace škod vymrznutím (zaorávky ozimů)</i>	0	1 399	x
Výdaje z rozpočt. kap. MZe na zemědělství celkem (vč. rozp. opatření) bez uvedených kompenzací (povodně, vymrznutí ozimů)	6 373	6 238	97,9
Dotace PGRLF z rozpočtové kapitoly MZe	1 251	720	57,6
Kofinancování předvstup. programu SAPARD z rozp. kapitoly MZe	0	453	x
Celkové výdaje z rozp. kapitoly MZe do agrárního sektoru	8 601	8 884	103,3
Dotace SZIF ze státního rozpočtu	2 930	6 730	229,7
Výdaje ostatních institucí resortu MZe	841	889	105,7
Výdaje ost. institucí mimo resort MZe (bez MF, vč. zahr. zdrojů)	854	1 294	151,5
Ministerstvo financí – specifické daňové úlevy odpisy dluhů celkem	3 231	3 182	98,5
<i>tom: Vratka spotřební daně zemědělcům z titulu „zelené nafty“</i>	1 294	1 272	98,3
<i>Daňové zvýhodnění pro bionaftu - DPH</i>	835	836	100,1
<i>Daňové zvýhodnění pro bionaftu – spotřební daň</i>	637	648	101,7
<i>Daňové úlevy pro malé nezávislé pivovary</i>	165	126	76,4

Pramen: VÚZE – vlastní zpracování

Rok 2003 lze charakterizovat v agrárním prostředí ČR též jako rok obav a očekávání, kdy zemědělská veřejnost vykazuje prvky konservatismu a menší manažerské pružnosti než jiná odvětví národního hospodářství, což je mimo jiné dáno i věkovou strukturou pracovního odvětví.

4.2 Rok 2004 – 1. rok členství

Rok 2004 byl pro Českou republiku zlomový, neboť v tomto roce vstoupila do společného prostoru EU. Celkový ekonomický výsledek odvětví zemědělství je představen souhrnným zemědělským účtem, počítaným v gesci ČSÚ podle metodiky Eurostat.

Tab. 4. 2 Souhrnný zemědělský účet – odhad k 31.5.2005 (mil. Kč)

Ukazatel	Běžné ceny		Meziroční index	Stálé ceny roku 2000		Meziroční index
	2003	2004		2003	2004	
Rostlinná produkce	43 927	62 602	142,5	44 032	59 313	134,7
Živočišná produkce	46 376	48 868	105,4	49 830	47 933	96,2
Zemědělské služby	1 335	1 451	108,7	1 184	1 184	100,0
Zemědělská produkce	91 638	112 921	123,2	95 047	108 430	114,1
Nezemědělské vedlejší činnosti	2 033	2 422	119,2	2 173	2 568	118,2
Produkce zemědělského odvětví	93 671	115 343	123,1	97 219	110 998	114,2
Mezispotřeba celkem	66 082	75 301	114,0	64 217	70 556	109,9
Hrubá přidaná hodnota v základních cenách	27 589	40 042	145,1	33 002	40 442	122,5
Spotřeba fixního kapitálu	10 804	11 070	102,5	10 437	10 421	99,8
Čistá přidaná hodnota v základních cenách	16 785	28 972	172,6	22 565	30 021	133,0
Náhrady zaměstnancům	18 840	19 160	101,7	-	-	-
Ostatní daně na výrobu	3 932	4 215	107,2	-	-	-
Ostatní dotace na výrobu	7 271	7 150	98,3	-	-	-
Důchod z faktorů	20 123	31 908	158,6	-	-	-
Čistý provozní přebytek/smíšený důchod	1 284	12 747	993,1	-	-	-
Předepsané pachtovné ostatní nájemné nemovitosti	2 134,4	2 699,2	126,5	-	-	-
Nákladové úroky	2 060,9	1 926,8	93,5	-	-	-
Výnosové úroky	448,5	459,8	102,5	-	-	-
Podnikatelský důchod	-2 463,3	8 581,0	-348,4	-	-	-
Počet pracovníků v zemědělství – AWU (tis.osob)	150,6	143,2	-	-	-	-
Důchod z faktorů na 1 pracovníka (tis. Kč/AWU)	133,6	222,8	166,8	-	-	-

Pramen: ČSÚ- vlastní zpracování

1)Předběžné údaje

2)AWU = Annual Working Unit = 1 přepočtený pracovník s roční kapacitou 1 800 hod.

Z údajů je zřejmé, že ekonomické výsledky odvětví zemědělství byly v roce 2004 ve srovnání s rokem předchozím mimořádně příznivé.

Podnikatelský důchod za zemědělství ČR se celkem zvýšil ze ztráty 2,4 mld. Kč v roce 2003 na téměř 8,6 mld. Kč v roce 2004.

Ve výsledcích zemědělských podniků se v roce 2004 odrazily tyto základní vývojové změny:

- meziroční nárůst hrubé zemědělské produkce ve stálých cenách roku 1989;
- růst průměrné úrovně indexu CZV proti stejnému období minulého roku o 8,1 %;
- průměrný nárůst indexu cen vstupů proti minulému roku 6,8 %;
- změny v pohybu zboží a služeb spojené se vstupem ČR do EU;
- změna úrovně dotací a podpor do zemědělství.

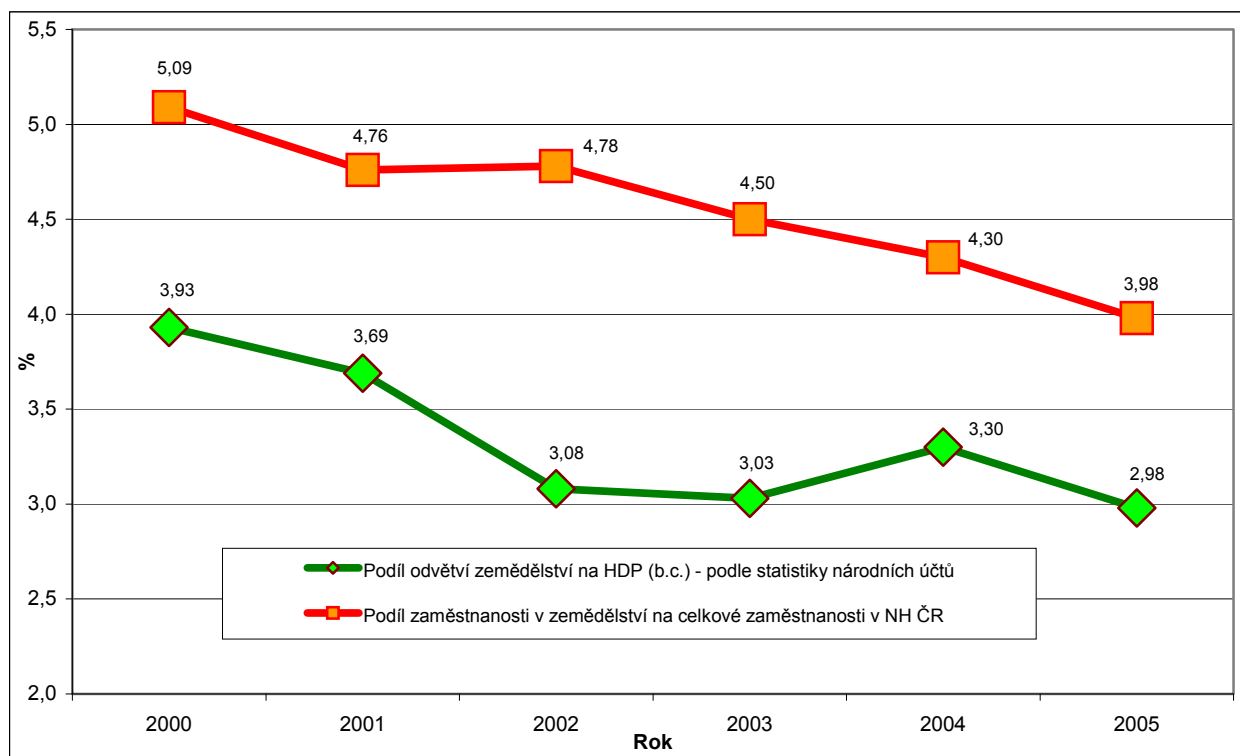
Na meziroční pozitivní vývoj čisté přidané hodnoty měly zásadní a přímý vliv dotace provozního charakteru.

Vstupem ČR do EU došlo k řadě metodických změn při „úhlu hodnocení“ odvětví. V návaznosti na uplatnění dotační politiky SZP EU v ČR docílily zemědělské podniky v roce 2004 míru výnosnosti vloženého kapitálu, která může charakterizovat zemědělství jako podnikatelsky zajímavější, než v kterémkoli předcházejícím období. Klíčový ekonomický ukazatel - ČPH/AWU - se sektorově meziročně zlepšil podle ČSÚ 67 % a za souhrn podniků v síti FADN dokonce 72 %. [27]

4.3 Následné období po vstupu ČR do EU

Česká ekonomika navázala **v roce 2005** na pozitivní tendence předchozího roku. Podíl sektoru zemědělství (včetně lesnictví a rybolovu) na hrubém domácím produktu dosahuje 2,98 % a na celkové zaměstnanosti 3,98 %. Oba podíly přibližují ČR k vyspělým zemím EU 25

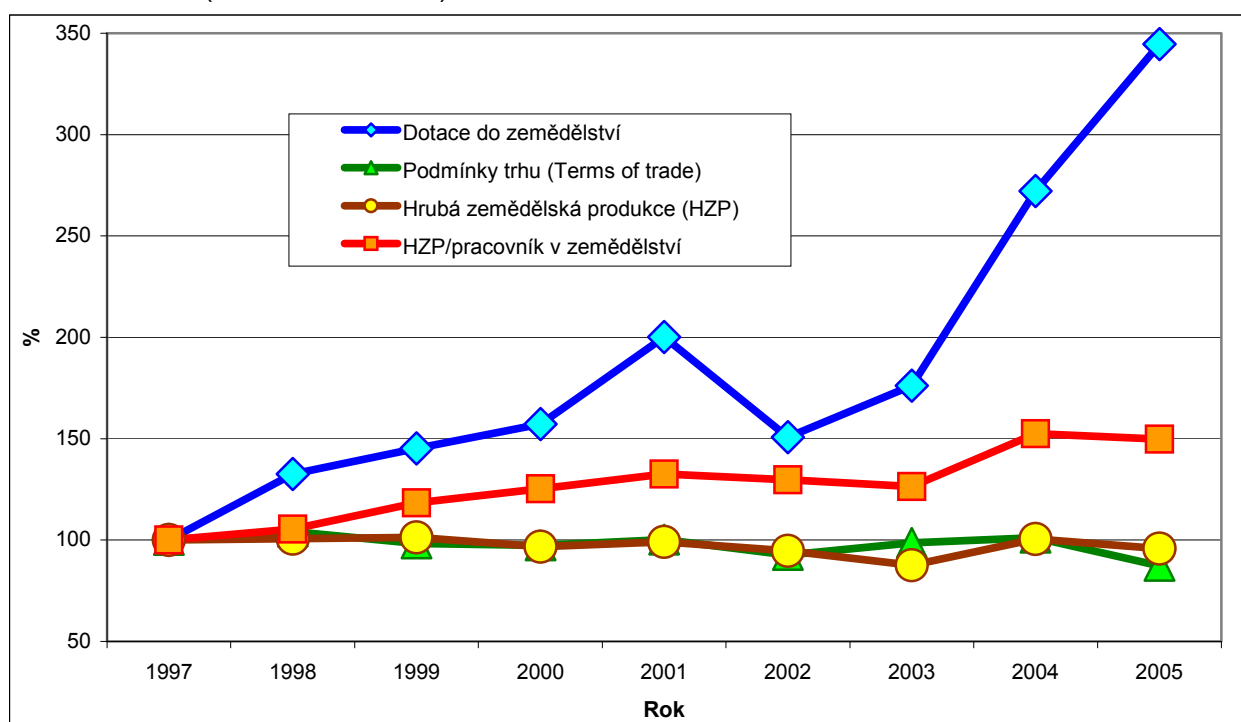
Graf 4.3 Pozice zemědělství v rámci národního hospodářství ČR

Pramen: Údaje ČSÚ, MF – vlastní zpracování

Meziroční navýšení podpor zemědělství o 27 % eliminovalo výrazné zhoršení podmínek na agrárním trhu (meziroční pokles cen zemědělských výrobců o 9,2 % zvýšení cen vstupů o 4 %), které bylo doprovázeno meziročním poklesem hrubé zemědělské produkce. Při dalším poklesu počtu pracovníků v zemědělství proti roku 2004 o 3,1 % se produktivita práce v zemědělství meziročně snížila o necelá o 2 % v porovnání s rokem 1997 je však téměř o 50 % vyšší. [27]

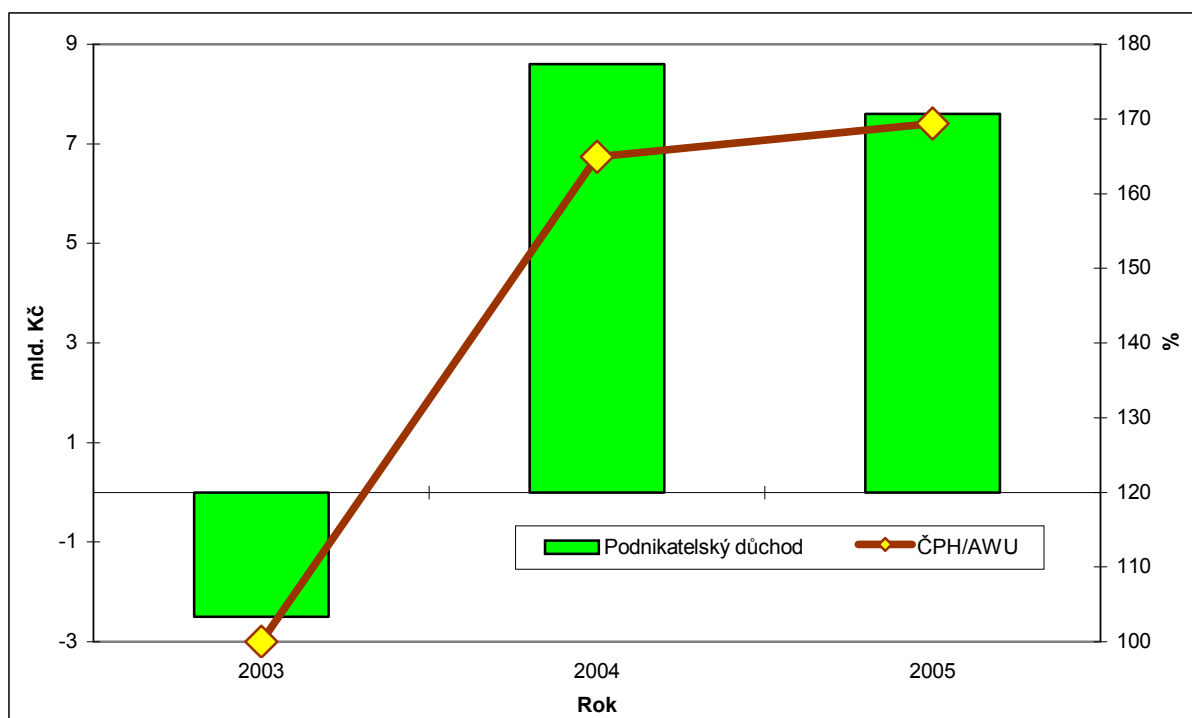
Graf 4.4 Vývoj podmínek a podpor zemědělství letech 1997 až 2005 (index 1997 = 100)

Pramen: VÚZE – vlastní zpracování

Souběh ekonomických podmínek po vstupu do EU, zejména téměř zdvojnásobení podpor zemědělství proti roku 2003, vedl v roce 2005 k dalšímu zlepšení ekonomických výsledků sektoru. [13]

Graf 4. 5 Vývoj čisté přidané hodnoty na pracovníka (index 2003 = 100) a podnikatelského důchodu v zemědělství v letech 2003 až 2005

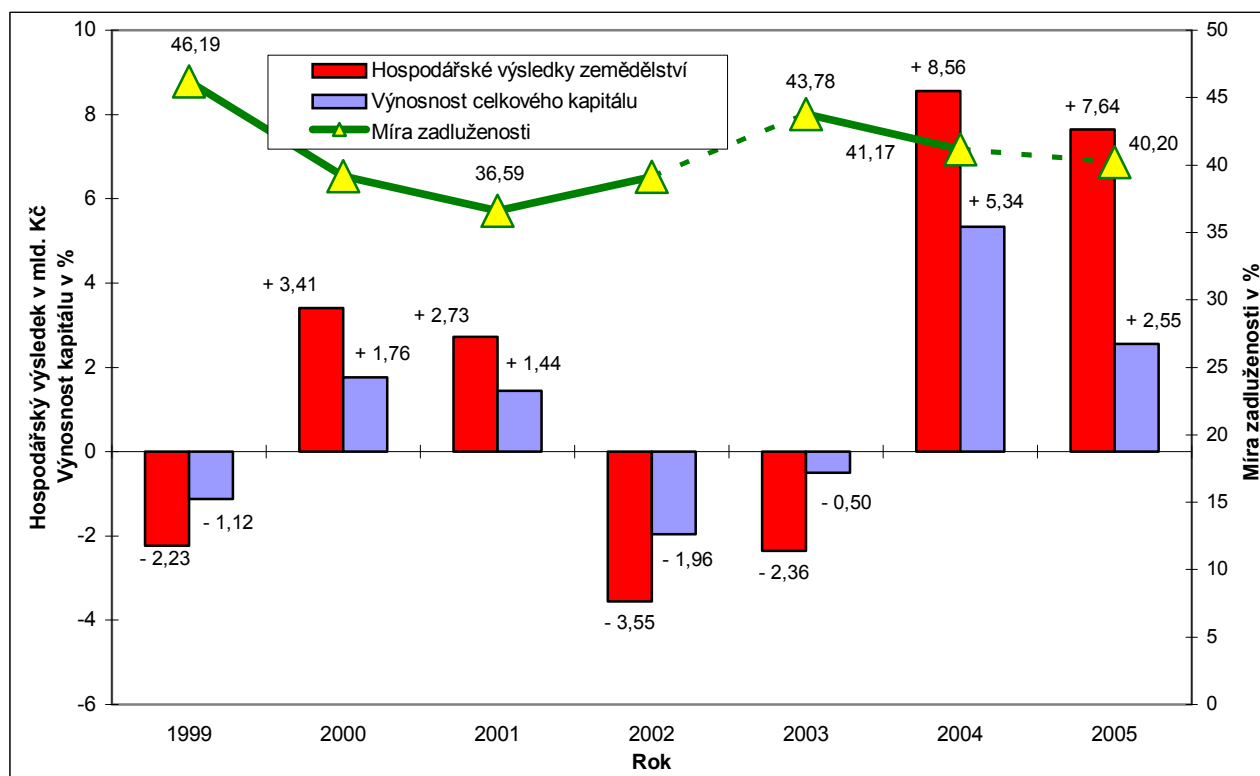

Pramen: VÚZE – vlastní zpracování

V roce 2005 se potvrdilo, že vstup ČR do EU přinesl zemědělství ČR významné zvýšení příjmů a zlepšení hospodářských výsledků. Meziroční pokles hospodářského výsledku je především důsledkem poklesu objemu zemědělské produkce, poklesu cen zemědělských výrobků a nárůstu cen vstupů do zemědělství, nikoliv objemu podpor, které meziročně významně vzrostly.

Přesto však předběžné výsledky roku 2005 v porovnání s rokem 2003 ukazují na udržení příznivých trendů výrazného zlepšení finálních ekonomických ukazatelů českého zemědělství po vstupu ČR do EU. [19]

Graf 4.6 Zemědělství ČR – hospodářské výsledky, výnosnost podnikání a zadluženost

Pramen: SZÚ, ČSÚ; Výběrové šetření FADN CZ, Šetření ČSÚ

Poznámky:

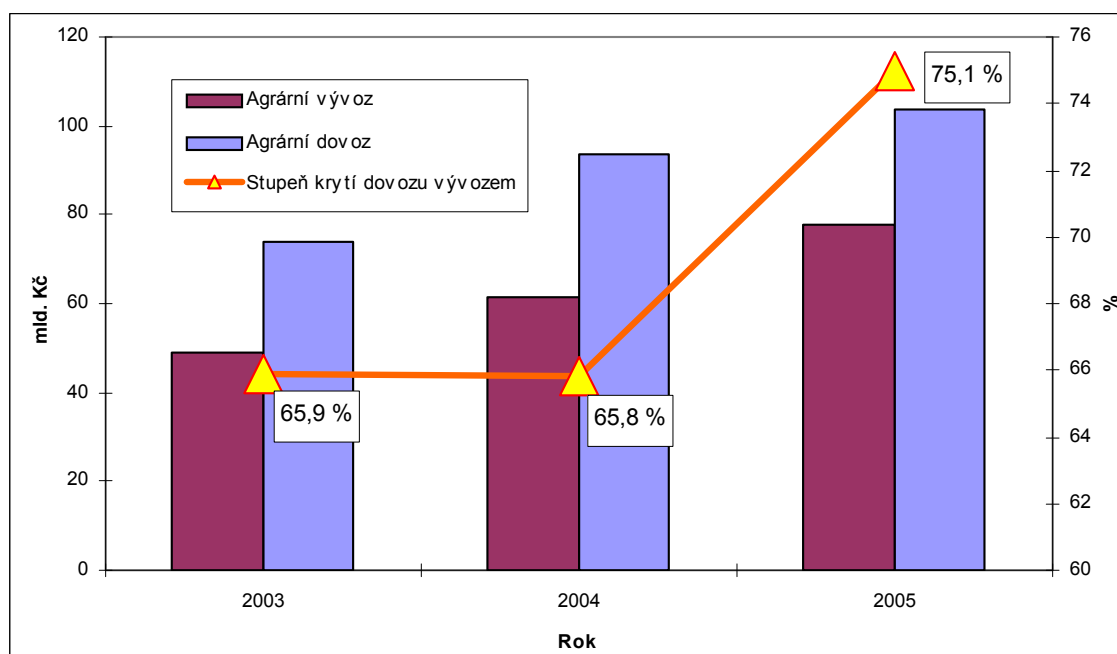
- **Hospodářské výsledky:** v letech 1999 až 2002 = zisk nebo ztráta před zdaněním, vč. dotací provozního charakteru (výpočet FADN CZ); Jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě (z. p.); v letech 2003 až 2005 = Podnikatelský důchod dle SZÚ ČSÚ.
- **Výnosnost celkového kapitálu:** v letech 1999 až 2002 = Výpočet FADN CZ (Hospodářský výsledek za účetní období / celkový kapitál) x 100; Jen za podniky hospodařící na zemědělské půdě; v letech 2003 2004 = Výpočet FADN CZ – údaje na 1 ha z. p., celého souboru podniků (Výsledek hospodaření / Aktiva celkem) x 100; v roce 2005 = Výsledky šetření ČSÚ pro výkazy P 3-04.
- **Míra zadluženosti:** letech 1999 až 2002 = Výpočet FADN CZ (Cizí kapitál / celkový kapitál) x 100; Jen za podniky hospodařící na z. p.; v letech 2003 2004 = Výpočet FADN CZ – údaje na 1 ha z. p., celého souboru podniků (Cizí zdroje / Aktiva celkem) x 100; v roce 2005 = Výsledky šetření ČSÚ pro výkazy P 3-04.

Definitivní výsledky šetření FADN CZ potvrdily, že všechny podnikatelské formy zemědělských podniků vykázaly za rok 2004, v přepočtu na 1 ha z.p., výrazné meziroční zlepšení svých hospodářských výsledků a dosáhly zisku. Rozhodujícím faktorem tohoto vývoje byl nárůst provozních dotací, návazně na uplatnění SZP EU. Jak ukazuje pozitivní agregátní výsledek zemědělství, tento trend pokračoval i v roce 2005. [27]

Přes jednoznačný nárůst sektorových podpor však zemědělství ČR nezaznamenalo rozvoj stran svého rozměru.

Zajímavý vývoj konkurenceschopnosti lze usuzovat u vývoje AZO. Pasivní saldo agrárního zahraničního obchodu (AZO) se ročně v 2005 meziročně významně zlepšilo (z 32 017,5 mil. Kč v roce 2004 na 25 871,5 mil. Kč v roce 2005). Výrazné zlepšení ukazuje i dynamický ukazatel stupně krytí dovozu s vývozem. Lze konstatovat, že se v AZO projeví zlepšené podmínky vzájemného obchodu v rámci EU po vstupu ČR do EU, zejména v důsledku odstranění cel vůči členským zemím EU-25. [12]

Graf 4.7 Agrární zahraniční obchod – vývoj stupně krytí dovozu s vývozem v letech 2003 až 2005

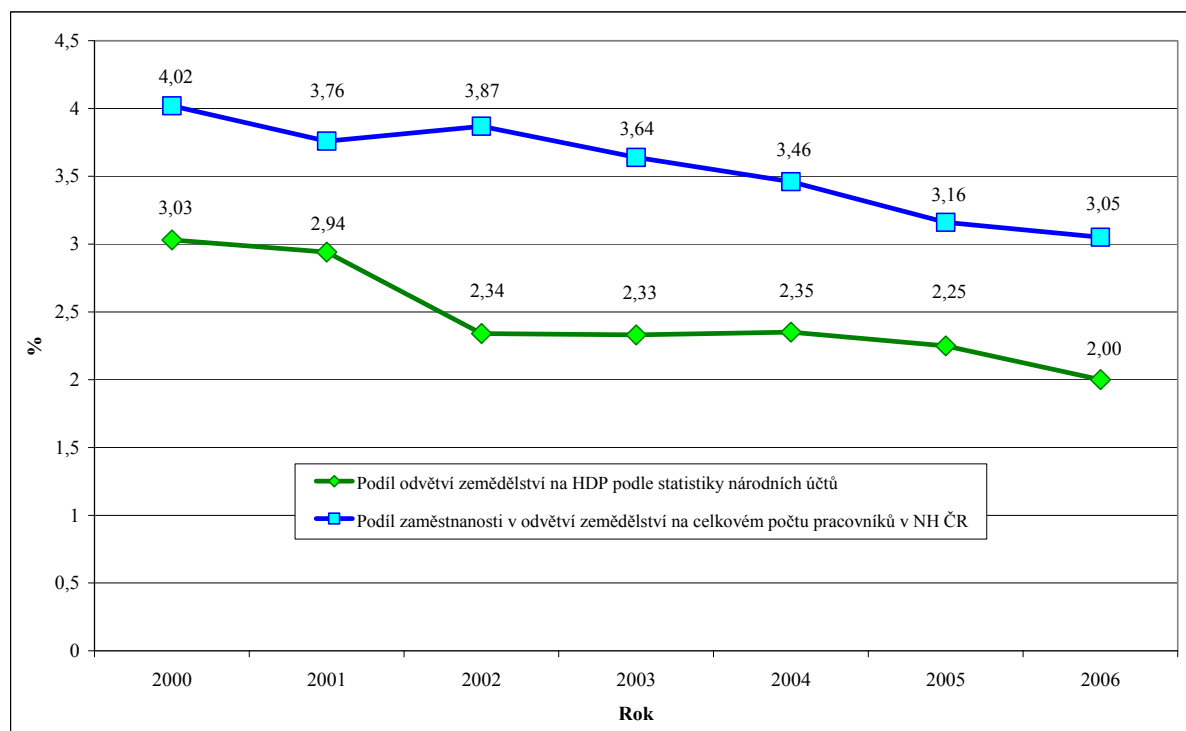
Pramen: ČSÚ, VÚZE – vlastní zpracování

Celkové výdaje na podporu agrokomplexu ČR se v roce 2005 meziročně zvýšily. Při započtení plateb realizovaných v roce 2006 (nárokově rok 2005) došlo meziročně ke zvýšení podpory agrokomplexu o více než 15 % (4,3 mld. Kč), a to především v důsledku nárůstu přímých plateb a plateb v rámci HRDP OP. Avšak nelze konstatovat zvýšení produkčního rozměru v odvětví a z dostupných zdrojů se mi nepodařilo získat ani podklad o konstatování kvalitativního posunu v daném odvětví.

Vývoj v roce 2006, stejně jako v roce 2005, pokračoval vysokým meziročním přírůstkem HDP a zdálo se, že pozitivní trend ekonomického růstu ČR jako celku

bude nadále dynamický. V roce 2006 dosáhl podíl odvětví zemědělství na hrubém domácím produktu 2,00 % a na celkovém počtu pracovníků v národním hospodářství 3,05 %. Oba podíly znamenají další přiblížení ČR obdobným parametrům vyspělých zemí EU 25. [12]

Graf 4. 8 Pozice zemědělství v rámci národního hospodářství ČR v kontextu vstupního období

Pramen: ČSÚ – výpočet byl v případě podílů odvětví zemědělství proveden podle statistiky národních účtů – vlastní zpracování

Poznámky:

SZÚ ČSÚ = Souhrnný zemědělský účet zpracovaný Českým statistickým úřadem (ČSÚ).

Dále pak rok 2006 potvrdil, že vstup ČR do EU přinesl zemědělství ČR významné zvýšení příjmů a stabilizaci podnikatelského důchodu. Meziroční pokles podnikatelského důchodu je především důsledkem mírného poklesu objemu zemědělské produkce a růstu cen vstupů do zemědělství. Naopak příznivě na podnikatelský důchod působil mírný meziroční růst cen zemědělských výrobců a růst objemu podpor, které meziročně vzrostly o 16,2 % [21]

Ke zmíněné stabilitě odvětví zemědělství přispěla zejména dotační politika v rámci SZP EU.

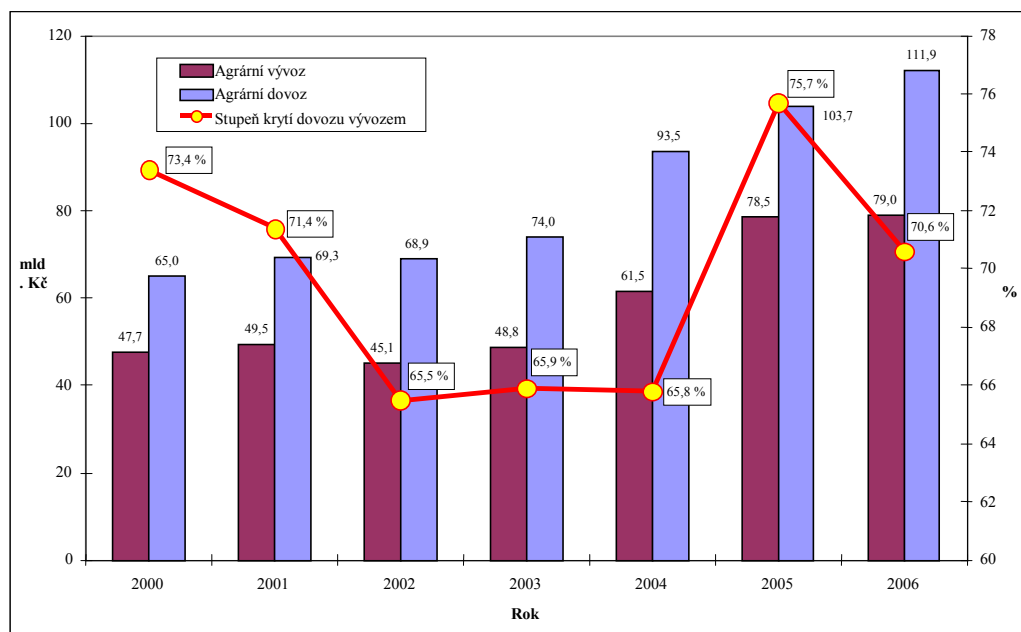
V tomto roce došlo k mírnému zpomalení ekonomického vývoje v potravinářském průmyslu. Vývoj klimatických podmínek byl nepříznivý pro většinu polních plodin. V oblasti živočišné výroby znamenal tento rok pokračující útlum.

Produkce zemědělských výrobků (ve stálých cenách roku 2000) v roce 2006, ve srovnání s rokem 2005, poklesla o 4,64 %, a to zejména v důsledku poklesu objemu produkce rostlinných výrobků při současném mírném růstu produkce živočišných výrobků. [19]

Vývoj podnikatelské struktury v zemědělství, podle výměry obhospodařované zemědělské půdy, byl roce 2006, ve srovnání s rokem 2005, charakterizován mírným růstem podílu obchodních společností, při současném mírném poklesu podílu podniků fyzických osob zemědělských družstev. [8]

Pasivní saldo agrárního zahraničního obchodu (AZO) se v roce 2006 meziročně zhoršilo (z 25,2 mld. Kč v roce 2005 na 32,9 mld. Kč v roce 2006), což svědčí o dalším snížení konkurenceschopnosti odvětví i přes meziroční nárůst podpor (o 16,2%). K tomuto vývoji došlo především z důvodu nárůstu agrárního dovozu (meziročně o 7,9 %), přičemž agrární vývoz také rostl, avšak nepatrně. V důsledku většího meziročního zvýšení dovozu v porovnání s vývozem došlo k nárůstu hodnoty schodku bilance českého agrárního zahraničního obchodu o 30,6 %. [12]

Graf 4.9 Agrární zahraniční obchod - vývoj stupně krytí dovozu s vývozem v letech 2000 až 2006

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ, VÚZE - vlastní zpracování

Rozhodujícími obchodními partnery českého agrárního sektoru byly v uplynulém období země EU 25, přičemž jejich pozice v této oblasti po vstupu nových členských států EU výrazně posílila. Výsledky roku 2006 potvrzují trend nárůstu dotací provozního charakteru v odvětví zemědělství. V celém souboru podniků byl zaznamenán meziroční nárůst v objemu o 29,8 %. [12]

Ekonomické výsledky zemědělských podniků za rok 2006 podle standardního výstupu EU potvrzují zvyšující se vliv provozních dotací a podpor na výsledek hospodaření zemědělských podniků.⁴

Odvětví zemědělství jako celek vykázalo **v roce 2007** v porovnání s rokem 2006 podle SZÚ dynamický růst. Produkce odvětví vzrostla téměř 19 %, z toho rostlinná produkce o 34 %, živočišná produkce pouze o 3 %.

Do vývoje ekonomiky odvětví se promítají pozitivní trendy v růstu podpor. Během posledních 5 let dosáhly podpory téměř 22 % hodnoty produkce odvětví, což mělo za následek strmý nárůst podílu produkčních podpor na důchodu z faktorů, a tedy i vzrůstající závislost ekonomických výsledků odvětví na výši podpor.

Velmi dobré výsledky odvětví za rok 2007 byly tedy podmíněny zejména úrovní produkčních podpor a příznivým cenovým vývojem, a zejména také skokovým navýšením cen obilovin, což nebylo vůbec očekáváno.

České zemědělství dosáhlo v roce 2007 meziročně značnou dynamiku ve srovnání se sousedními státy v reálných hodnotách ukazatelů: rostlinná produkce, hrubá přidaná hodnota, čistá přidaná hodnota a důchod z faktorů na AWU. Vývoj indikátoru v roce 2007, vzhledem k roku 2000 signalizuje nejvyšší dynamiku Polska následně pak České republiky, přičemž ČR vykazuje rovnoměrnější růst tohoto ukazatele než Polsko. [15]

Z hlediska méně příznivých oblastí jsou podniky v horských oblastech díky nepříznivým produkčním podmínkám každoročně největším příjemcem dotací, je však otázkou, zda je tento systém v podmínkách ČR správně nastaven. [12]

Ekonomická situace v sektoru zemědělství v roce 2007 se podle údajů SZÚ meziročně výrazně zlepšila. Hlavní příčinou bylo zlepšení podmínek na trhu

⁴ Poznámka: Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) v roce 2006 nadále zajišťoval realizaci Společné zemědělské politiky (SZP) EU v ČR, přičemž současně plnil funkci akreditované Platební agentury pro provádění opatření SZP financovaných ze záruční sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu PGRLF, který se v roce 2006 zaměřil především na podporu investic zemědělců, vyrovnání úrokového zatížení u úvěrů poskytovaných do zemědělství, programy úvěrové podpory zemědělců při nákupu půdy a podporu zemědělského pojištění z vlastních zdrojů

(meziroční nárůst CZV o 16,8 % při pouhém 5,9% zvýšení cen vstupů do zemědělství) spolu s téměř 6% navýšením přímých plateb a s 2,2% snížením počtu pracovníků v zemědělství. Výsledkem je podnikatelský důchod sektoru ve výši téměř 14 mld. Kč meziroční zvýšení důchodu z faktorů na 1 pracovníka (AWU) nominálně o více než 25 %, reálně téměř 21 % (ve srovnání s rokem 2000 více než 186 %).

Rok 2007 zůstane pravděpodobně dlouhodobě nejúspěšnějším rokem českého zemědělství a ziskovost téměř 14 mld. bude neopakovatelným fenoménem, jak naznačují dosud neuzavřené výsledky šetření **za uplynulý rok 2008**.

Z předběžných dostupných predikcí se jeví, že skončí souhrnným ziskem cca 8 mld. Kč a skončil i vážnou situací v nosném odvětví živočišné výroby, chovu skotu, kdy tzv. mléčná krize může přerůst do komplexnějších problémů odvětví, neboť chov skotu naplňuje svojí podstatou tzv. multifunkčnost zemědělství v míře nejvyšší.

Zdá se, že masivní proud finančních podpor bude mít v roce 2009 nelehké období, zvláště, když meziroční index CZV (leden 08/09) činí cca 27% v neprospěch zemědělců, zatímco index hnojiva, energie se ve stejném období zvýšil cca o 10%.[19]

5 Závěr

V rámci své bakalářské práce jsem sumarizovala a dle možností analyzovala finanční zdroje alokované do českého zemědělství v historicky zajímavém období let 2003 - 2007. Zdá se, že pro „finanční zdraví sektoru„ bude kromě vnitřních - specifických podmínek v České republice zásadní, kam bude směřovat budoucí podoba SZP.

Právě v souvislosti s kontrolou zdraví SZP již v podstatě byla započata diskuse o budoucí podobě SZP po roce 2013, zejména pokud se týká oblasti přímých plateb. Pokud bude současný návrh komise schválen, pak dojde k vyššímu přesunu finančních prostředků od přímých plateb (1. pilíř) do rozvoje venkova (2. pilíř). V případě ČR se bude jednat o krácení již od roku 2012. Vývoj jde směrem k dalšímu odpojení plateb od produkce ke snížení podílu rozpočtu SZP na celkovém rozpočtu EU. Lze tedy očekávat postupné snižování přímých plateb.

Tímto se podstatně podpoří tržní orientace zemědělců jak v unijním prostoru, tak v rámci světové ekonomiky. Samozřejmě podobu SZP ovlivní jednání v rámci WTO, dále otázka potravinové a energetické bezpečnosti EU, současně i s podporou mimoprodukčních funkcí v zemědělství. V současné době lze těžko předvídat skutečnou podobu SZP, zejména pokud se týká přímých plateb a ostatních podpor, ale i z komplexního pohledu.

Nicméně dosavadní, dle souhrnných ekonomických údajů, pozitivní vývoj odvětví zemědělství může být v nedaleké budoucnosti ohrožen několika faktory. ČR se blíží k dosažení 100% úrovně přímých plateb EU (podle předpokladu bude tato úroveň dosažena v roce 2010). Podpory v dalším období pravděpodobně neporostou. Nelze dlouhodobě očekávat ani současný částečně příznivý cenový vývoj. Z těchto důvodů dosavadní pozitivní vývoj ekonomiky odvětví, pokud nebude podpořen růstem ukazatelů efektivnosti, nelze považovat za dostatečný.

Zdá se tedy, že v kontextu daných hypotéz na základě zjištěných a prostudovaných údajů i podkladů lze konstatovat následující vyhodnocení:

I. Hypotéza: *Vstup ČR do EU se pozitivně odrazil v hodnocení hospodářských výsledků českého zemědělství.*

Z pohledu makroekonomických ukazatelů došlo k zásadnímu posunu celkových hospodářských výsledků odvětví ze záporných čísel předvstupní éry, do ziskové pozice posledních let. Lze tedy uvést, že vstup do prostoru EU byl pro české

zemědělství výhrou. Při bližším rozboru se však jeví určitá ztráta konkurenceschopnosti sektoru (viz. AZO), což je silně varující aspekt.

II. Hypotéza: *Trend podpor v agrárním sektoru v ČR má stoupající tendenci, současně to znamená, že se zvyšuje rozměr produkce sektoru.*

Ano, trend má vzestupnou tendenci, ač poslední roky již nevýraznou, avšak rozměr produkce sektoru má tendenci opačnou! Je otázkou, zda tedy nárůst podpor stimuluje spíše agroenvironmentální funkce, či sociálně-stabilizační, či zda je vůbec adekvátní v českém zemědělství.

III. Hypotéza: *Trend českých agrárních podpor zapadá do současného rámce dotační politiky EU.*

Nelze jednoznačně vyvrátit tuto hypotézu, ani zcela potvrdit, protože podpory českému zemědělství se dosud pouze dotahují na úroveň klasické EU 15. Současně je však zřejmé, že v rámci SZP již nastal obrat od zemědělských podpor k podporám života na venkově, ale i procentuelně podle výdajů EU na SZP má klesající tendenci.

Hlavním faktorem trvalé udržitelnosti českého zemědělství se v budoucnu zřejmě stane problém zvyšování konkurenceschopné pozice českého zemědělství v rámci jednotného trhu EU i na světových trzích a snižování závislosti ekonomických výsledků odvětví na úrovni podpor. Dovolím si tvrdit, že v ústřední roli celého procesu byl, je a zůstane lidský faktor, tedy člověk, v tomto případě vzdělaný zemědělec, s manažerskými schopnostmi a ekologickou zodpovědností za své hospodaření.

6 Použitá literatura

Knihy:

- [1] KEŘKOVSKÝ, M., KEŘKOVSKÁ, A. *Evropská unie historie, instituce, ekonomika politiky*. Praha: Computer Press, 1999. 142 s. ISBN 80-7226-196-7
- [2] KÖNIG, P., LACINA, L., a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha: C. H. BECK, 2004, 374 s. ISBN 80-7179-846-0.
- [3] NĚMEC, CSC., Ing. Jiří. *Pozemkové právo trh půdy České republiky*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky Praha, 2004. 392 s. ISBN 80-86671-12-7.
- [4] MAREK, Dan, KANTOR, Tomáš. *Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie*. [s.l.] : [s.n.], 2007. 240 s. ISBN 978-80-87029-13-8.
- [5] REKTORÍK, Jaroslav a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Praha: Ekopress, 2002. 264 s. ISBN 80-86119-60-2.
- [6] ŠARAPATKA, Bořivoj, URBAN, Jiří. *Ekologické zemědělství praxí*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, 2006. 150 s. ISBN 978-80.903583-0-0.
- [7] ŠTOLBOVÁ, M., HLAVSA, T., JOHANOVSKÁ, L., KUČERA, J.: *Problematika méně příznivých oblastí*, VÚZE, 2007, ISBN 978-80-86671-47-5

Noviny a časopisy:

- [8] DIVILA, E.: Jak jsou na tom naši zemědělci. *Zemědělec*, XV (2007) č. 15, s. 5-6.
- [9] DOUCHA, T.: *Dopady zemědělské politiky po vstupu do EU na multifunkčnost českého zemědělství*. In Aktuální ekonomická problematika zemědělských podniků III. Praha: VÚZE, 2005, s. 14-21.
- [10] *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013*. MZe ČR, Praha, prosinec 2006.
- [11] VANĚK, D.: Evropský model zemědělství. *Zemědělec*, XV (2007) č. 19, s. 28-29.

Internetové zdroje:

- [12] *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2004*. [online]. 2005 [cit. 2008-11-20]. Dostupný z WWW: <http://www.vuze.cz/index.asp?pg=cz/data/fadd_s.asp>
- [13] *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2005*. [online]. 2006 [cit. 2008-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.farmy.cz/dokumenty/zelena_zprava_zdroj_Agronavigator_cz_200606.pdf>
- [14] *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2006*. [online]. 2007 [cit. 2009-01-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=72&typ=1&val=38982&ids=0>>.

- [15] *Zpráva o stavu zemědělství za rok 2007*. [online]. 2008 [cit. 2008-10-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.zscr.cz/clanek.php?m=1&seid=14&cid=1364>>.
- [16] Strukturální fondy EU [online]. 2008 [cit. 2008-4-11]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Programy_pomoci_2002_pdf.pdf>.
- [17] Strukturální fondy EU [online]. 2008 [cit. 2008-4-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/glosar/evropsky-zemedelsky-fond-pro-rozvoj-venkova-eafrd>>.
- [18] JEDLIČKA, J. *Regionální politika EU její dopad na ČR*. [online]. 2008 [cit. 2008-11-15]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Regionalni_politika_CR.pdf>.
- [19] Ministerstvo: [online]. 2008 [cit. 2008-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=72>>.
- [20] Euro fondy: [online]. 2008 [cit. 2008-11-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.euro-fondy.cz/>>.
- [21] CSU: [online]. 2008 [cit. 2009-01-7]. Dostupný z WWW: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=9&vo=tabulka>.
- [22] Strukturální fondy EU: [online]. 2008 [cit. 2008-12-7]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Programy_pomoci_2002_pdf.pdf>.
- [23] Financování SZP: [online]. 2008 [cit. 2008-11-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=72&typ=1&val=37129&ids=0>>
- [24] SZP EU: [online]. 2008 [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/40457/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/>>.
- [25] SZP EU: [online]. 2008 [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/link-dossier/reformy-spolecnosti-zemdelck-politiky/>>.
- [26] SZIF: [online]. 2008 [cit. 2008-12-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous>>
- [27] SZU: [online]. 2008 [cit. 2008-12-06]. Dostupný z WWW: <<http://search.seznam.cz/?q=zem%C4%9Bd%C4%9Blstv%C3%AD>>
- [28] Zemědělství 2003: [online]. 2008 [cit. 2008-11-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/041schuz/s041121.htm>>
- [29] *Evropa bez bariér*. 2008 [cit. 2008-12-3]. Dostupný z WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/program-a-priority-478>>
- [30] *Obecné informace*: [online]. 2008 [cit. 2008-11-27]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/xsl/pom_eu_ukonprogr_sapard.html>

Seznam použitých zkratk:

AEO	Agroenviromentální opatření
AZO	Agrární zahraniční obchod
ČSÚ	Český statistický úřad
FADN CZ	Zemědělská účetní datová síť
EAFRD	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EAGGF	Evropský zemědělský orientační a záruční fond
EFF	Evropského rybářského fondu
ERDF	Evropský fond regionálního rozvoje
EMZ	Evropský model zemědělství
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropský unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
FIFG	Finanční nástroj na podporu rybolovu
HDP	Hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontální plán rozvoje a venkova
LFA	Méně příznivé oblasti
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
Mze ČR	Ministerstvo zemědělství české republiky
NH	Národní hospodářství
OP RVMZ	Operační program rozvoj venkova a multifunkčních zemědělství
PHARE	Program na podporu ekonomické restrukturalizace
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
POV	Program obnovy venkova
PRV	Program rozvoje venkova
SAPARD	Systém k hodnocení jakosti poražených hospodářských zvířat
SFŽP ČR	Státní fond životního prostředí České republiky
SOT	Světový obchodní trh
SROP	Společný regionálního operačního programu
SZIF	Státní zemědělský a intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
WTO	Světová obchodní organizace

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. 5. 2009

Ivana Musilová

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Šumperk, 787 01, Pod Senovou 44/A

Seznam příloh:

Příloha č.1 Pracovní program českého předsednictví

Příloha č.2 Schéma financování zemědělské politiky z podpor EU

Pracovní program českého předsednictví – Evropa bez bariér

Evropská unie stojí v roce 2009 před řadou závažných výzev a rozhodnutí. V důsledku finanční krize je třeba čelit hrozbě citelného zpomalení hospodářského růstu, či dokonce hospodářského poklesu, se všemi sociálními, politickými a mezinárodními důsledky.

Ve vysoce proměnlivém světě 21. století se jako základní předpoklad úspěchu Evropské unie ukazuje její schopnost pružně reagovat na aktuální problémy a plně využívat vlastního hospodářského, kulturního a lidského potenciálu. S tímto vědomím Česká republika spojila již od začátku příprav své předsednictví se symbolickým mottem „**Evropa bez bariér**“.

Pouze ekonomicky silná a soudržná EU bez vnitřních bariér vycházející ze svých hodnot a kořenů bude schopná řešit složité globální problémy a své postavení v dnešním světě. Klíčovými tématy českého předsednictví proto jsou ***Ekonomika, Energetika a Evropská unie ve světě.***

I ve složité ekonomické situaci klade české předsednictví důraz na rozvoj lidského kapitálu podporou vzdělávání, výzkumu a vývoje a uvolňováním rezerv vnitřního trhu. Česká republika si plně uvědomuje svoji odpovědnost v roli předsednického státu. Ve spolupráci s ostatními členskými státy a za pomoci institucí EU řeší aktuální a strategické výzvy ve prospěch EU a všech jejích občanů. Pracovní program svého předsednictví založila Česká republika na kontinuitě unijních politik a na spolupráci s francouzským a švédským předsednictvím vyjádřené ve společném *18měsíčním programu Rady*.

V odvětví zemědělství jsou to následující oblasti:

- Budoucnost Společné zemědělské politiky a rozvoje venkova
- Politika kvality zemědělských produktů a potravin
- Zjednodušování Společné zemědělské politiky
- Rozvoj venkova a vymezení méně příznivých oblastí (LFA)
- Společná rybářská politika (SRP)
- Další legislativa v oblasti zemědělství

Budoucnost Společné zemědělské politiky a rozvoje venkova

Předsednictví aktivně navázalo na diskusi k budoucnosti *Společné zemědělské politiky* EU (SZP) po roce 2013. Rozvíjí diskusi o hledání takových nástrojů budoucí SZP, které povedou k efektivnějšímu vynakládání finančních prostředků, k posilování konkurenceschopnosti zemědělců a dají základ pro dlouhodobé posilování pozice evropského zemědělství a potravinářství na otevřeném světovém trhu. S tím souvisí i diskuse o budoucnosti přímých plateb a celého prvního pilíře po roce 2013. Výsledkem diskusí by měla být cesta k rovným podmínkám pro všechny členské státy EU, a to nejen pokud jde o výši přímých plateb, ale i o samotný systém jejich vyplácení, který bude respektovat různorodost zemědělství jednotlivých členských států.

Politika kvality zemědělských produktů a potravin

S cílem posílit konkurenceschopnost evropské produkce předsednictví aktivně podporuje pokračování debaty k revizi politiky kvality zemědělských produktů

a potravin EU. Výsledkem této debaty by mělo být zajištění dlouhodobé perspektivy kvalitním zemědělským a potravinářským výrobkům. To se především týká výrobků s registrovaným chráněným zeměpisným označením a označením původu. Důraz je kladen na efektivní a širokou propagaci, snížení administrativní náročnosti, zkrácení registračních procedur a další klíčové otázky. Za tímto účelem předsednictví uspořádá konferenci na vysoké úrovni a bude rozvíjet diskusi v Radě EU.

Zjednodušování Společné zemědělské politiky

Z pohledu budoucího fungování SZP a snižování administrativní zátěže EU coby významného horizontálního cíle považuje předsednictví za jedno z prioritních témat přehodnocování stávajících předpisů a zlepšování regulačního prostředí v oblasti zemědělství. Na základě očekávané *Zprávy Komise o naplnění vytyčených cílů v oblasti zjednodušení a lepší regulace zemědělské legislativy* hodlá předsednictví iniciovat širokou diskusi. V této souvislosti rovněž usiluje o přijetí legislativních textů k prověrce funkčnosti SZP a zahrnutí vína do jednotné organizace trhu.

Rozvoj venkova a vymezení méně příznivých oblastí (LFA)

V kontextu politiky rozvoje venkova naplánovalo české předsednictví diskusi o novém vymezení ostatních znevýhodněných oblastí, a to v souvislosti s předložením sdělení Komise k této problematice. Cílem předsednictví je podnícení konstruktivní debaty, která povede ke stanovení jednotných postupů a metodik pro vymezení těchto oblastí.

Společná rybářská politika (SRP)

Za účelem podpory udržitelného a zodpovědného rybolovu bude předsednictví pokračovat v revizi legislativních návrhů, které se týkají technických opatření, rybářských kontrol a dlouhodobých řídicích plánů pro vybrané druhy ryb. Předsednictví dále pokračuje v prosazování udržitelného rozvoje akvakultury a zasazuje se o vydání sdělení Komise k této problematice. V době českého předsednictví se povede debata o budoucí reformě *Společné rybářské politiky*, především pak k jejím nejdůležitějším bodům zmíněným v *Zelené knize* Komise. V oblasti vnějších vztahů považuje předsednictví za důležité, aby EU aktivně působila jak v mezinárodních organizacích (OSN, FAO, OECD), tak i v regionálních rybářských organizacích a zasadila se o pokrok při uzavírání některých bilaterálních rybářských dohod (např. s Guineou).

Další legislativa v oblasti zemědělství

Předsednictví usiluje o pokrok v jednání o návrhu nařízení o poskytování informací spotřebitelům – označování potravin. V dialogu mezi členskými státy a Evropským parlamentem se snaží o dosažení společného cíle, kterým je umožnit konečným spotřebitelům informovaný výběr potravin a jejich bezpečné použití.

Předsednictví hodlá dokončit jednání o návrhu *nařízení o statistice přípravků na ochranu rostlin*. Účelem je vytvoření vyvážených pravidel pro uvádění látek na trh s cílem zajistit jak vysokou úroveň bezpečnosti a ochrany spotřebitele, tak efektivní a jednoduché fungování vnitřního trhu.

Velký význam přikládá předsednictví návrhu *nařízení na ochranu zvířat v čase porážky*. Cílem předsednictví je zahrnout do návrhu nařízení nutná zlepšení a zjednodušení a vyjasnit příslušná pravidla v dané oblasti. Předsednictví zároveň vyvíjí debatu k revizi legislativy v oblasti ochrany zvířat používaných pro výzkumné účely.

Předsednictví se také v neposlední řadě zaměřilo na návrh *nařízení o implementaci boje proti obchodu s nelegálním dřevem*. Zvláštní pozornost je zároveň věnována problematice řízení obchodu s dřívím v EU. Předsednictví dále podporuje význam role EU v mezinárodním kontextu lesnictví, zejména pak v rámci Fóra OSN o lesích, a Mezinárodní dohody pro tropické dřevo.

Schéma financování zemědělské politiky z podpor EU

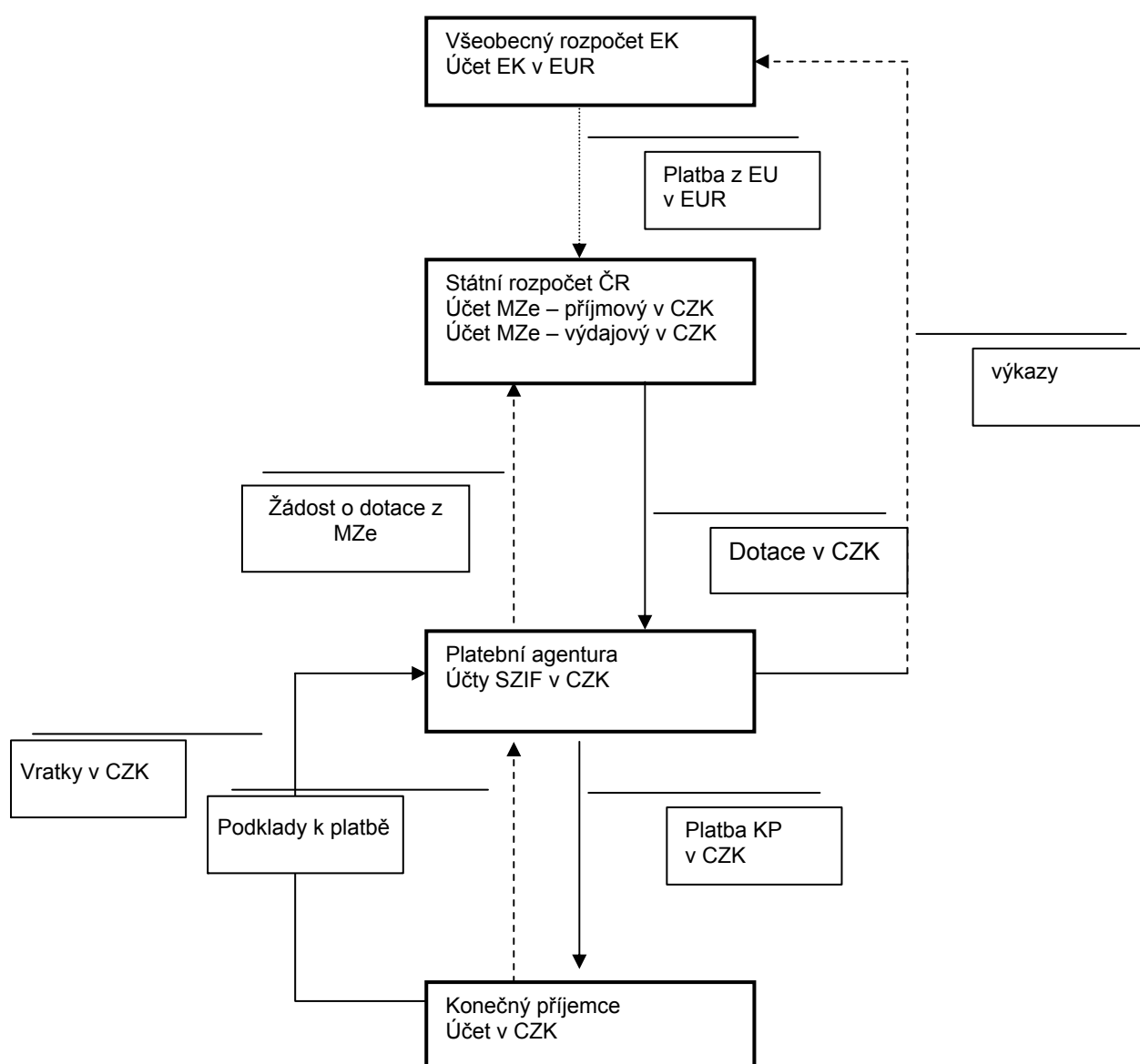
Prostředky na financování opatření regulace trhu PP a HRDP obdrží SZIF ze státního rozpočtu, z kapitoly MZe, na základě žádosti.

Příjemcem prostředků z EU na základě vyplacených a vykázaných výdajů platební agenturou SZIF je MZe.

SZIF má zřízené samostatné účty pro PP, HRDP a SOT.

MZe používá pro příjem prostředků z EU příjmový účet kapitoly MZe, případné kursové rozdíly vzniklé při konverzi prostředků přijatých z EU nese státní rozpočet.

Konverzi prostředků provádí Česká národní banka na základě aktuálního kurzu.

Tok finančních prostředků (CZK) _____

Tok dokladů _____

Tok finančních prostředků (EUR) _____